

Головне управління освіти і науки
Донецької обласної державної адміністрації

Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Макіївський міський методичний центр управління освіти

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Збірник матеріалів з контролально-
оцінювальної діяльності*

Затверджено Радою відділу
дошкільної освіти облІППО від
16.01.2005 р. Протокол № 1

Донецьк
2005

Укладачі:

Бондарева Т.В., Кушнаренко А.М. та педагоги творчої групи.

Рецензенти:

Родигіна І.В. — кандидат педагогічних наук, завідуюча кафедрою управління Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Колосова М.О. — завідуюча дошкільним навчальним закладом № 28 м. Макіївки.

Науковий консультант:

Гавриш Н.В. — д.п.н., професор, зав. кафедрою дошкільної та початкової освіти ЛНТУ (м. Луганськ).

Ф79   Формування життєвої компетентності дітей дошкільного віку. — Донецьк: ІППО, 2005 — 108 с.

Запропоновані в посібнику матеріали розкривають сучасні підходи до оцінювання ефективності навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі.

Посібник містить практичні матеріали: питальники, схеми, критерії оцінювання діяльності педагога, різних напрямків навчально-виховного процесу, динаміки формування життєвої компетентності дитини.

*Призначений керівникам дошкільних навчальних закладів,
працівникам органів управління.*

© Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Макіївський міський методичний центр управління освіти

ЗМІСТ

Вступ	4
Система контрольно-оцінної діяльності в дошкільному закладі	7
Експертна оцінка діяльності педагога	20
Напрямки та технології здійснення контролю за навчально-виховним процесом в умовах особистісно орієнтованого підходу	37
Оцінка динаміки формування життєвої компетентності вихованця дошкільного навчального закладу	91
Література	105

ВСТУП

Необхідність відмови від авторитарної педагогіки виникла давно. Але реалізувати її стало можливим тільки тоді, коли Законом України «Про дошкільну освіту» було заявлено ідею модернізації першої освітньої ланки – дошкільній освіти, вдосконалення її змісту, гуманізацію цілей та принципів осучаснення навчально-виховних технологій.

Зважаючи на те, що гуманістичний підхід до освітнього процесу в сучасній педагогіці виявляється в тому, що цей процес трактується не лише як навчально-виховні процедури, а розглядається як система людських взаємин між вихователями та вихованцями, і оцінка знань, таким чином, не повинна посідати в ньому головне місце. За основну мету особистісно орієнтованого підходу у навчально-виховному процесі маємо сприяння особистісному зростанню дитини і педагога. (О. Кононко).

Впровадження в практику діяльності дошкільних закладів особистісно-орієнтованої моделі освіти ускладнює процедуру контролю та оцінювання навчально-виховного процесу, характеру й динаміки розвитку дитини, діяльності дошкільного закладу в цілому.

За В.С. Лазаревим, теорія та науково обґрунтована практика управління являє собою замкнений цикл, взаємопов'язану цілісну систему. При порушенні будь якої частини цього циклу система руйнується, перестає існувати, управління з-за відсутності контролю стає сліпим, а процес розвитку – некерованим, що веде за собою негативні наслідки.

Безсистемність контролю спотворює сутність змін, що ведуть до модернізації дошкільної освіти.

Система контролю ще й досі, як правило, складається з фронтальних, тематичних перевірок, оперативних відвідувань занять та режимних процесів, а також спостережень – різних за метою, змістом, як правило, короткочасних. Очевидно, що така система надалі вже не забезпечить позитивних змін і підвищення якості дошкільної освіти.

Таким чином ми дійшли висновку, що перспективними можна вважати тільки ті види контролю, що пов'язані з використанням принципів системного підходу до побудови та аналізу моделей педагогічної діяльності.

Науковим підгрунтам практичного посібника є загальні положення про контроль в освітньому закладі та сучасну експертизу діяльності дошкільного навчального закладу Кононко О.Л.

Погоджуючись з думкою Н.Л. Коломінського, згідно з методологією системного підходу, кожна підсистема, як елемент загальної системи має свої специфічні особливості, які не тотожні всій системі, а у своєму поєднанні дають нову системну якість. На думку А.В. Філіппова, найважливішим компонентом системи управління є люди. На

підставі цього Н.Л. Коломенський, наголошує, що людина, особистість є системотвірним чинником всієї системи освіти.

Таким чином, йдеться:

- про особистість дитини заради якої держава створює соціальні інститути для соціалізації індивідів, їх розвитку та самоактуалізації (А. Маслоу);

- про особистість педагогів, через вплив яких на особистість дитини суспільство вирішує це завдання (лише особистість може виховувати особистість, за К.Д. Ушинським);

- про особистість керівників освіти, які керують педагогічними колективами і створюють сприятливі соціально-психологічні умови для розвитку особистості педагогів, а через них – дітей.

Гуманістична просякнутість усієї системи управління освітою дає підставу розглядати її як засіб розвитку особистості дитини.

Тому в умовах особистісно зорієнтованої освіти керівнику дошкільного закладу дуже важливо подолати стереотипи авторитарного та командно-адміністративного контролю, адже, за ствердженням О.Г. Хомерікі, контроль, який примушує захищатися, обмежує можливості творчого зростання, що протирічить ціннісним орієнтирам та головному призначенням освіти.

На нашу думку, контроль може стати тим механізмом, який сприятиме особистісному й професіональному зростанню педагога в тому разі, коли в ході контролю будуть виявлятися не тільки недоліки, а й перспективи розвитку дітей, педагогів, закладу освіти.

Таким чином системний контроль в нових умовах має бути як внутрішнім -самоконтроль, контроль з боку керівника дошкільного закладу, так і зовнішнім – з боку органів управління освітою.

Висвітленню проблем контролю та реалізації їх на практиці присвячено цей практичний посібник.

У посібнику знайшли відображення теоретичні положення вчених про контроль в системі освіти в сучасних умовах, показано системну модель контролю та оцінювання якості освіти в дошкільному закладі, опрацьовану укладачами.

Розглянуто різні форми контролю, їх зміст та спрямованість в розділі «Система контролю та оцінювання якості освіти в дошкільному закладі».

Розділ «Експертна оцінка діяльності педагога» присвячений вирішенню найважливішої проблеми – пошуку шляхів до особистісно орієнтованої моделі взаємодії вихователя з дітьми. Надані матеріали спрямовані на здійснення як самоаналізу так і аналізу особистості педагога, його професійної компетентності.

В розділі «Напрямки та технології контролю за навчально-виховним процесом в умовах особистісно-орієнтованого підходу», увагу зо-

середжено на психолого-педагогічному аналізі різних форм роботи з дітьми, зміст тематичних перевірок, зроблені спроби експертизи та оцінки якості дошкільної освіти, моніторингу актуальних напрямків розвитку активності дитини.

В розділі «Оцінка динаміки формування життєвої компетентності дитини в дошкільному навчальному закладі» зосереджено увагу на аналітичній діяльності вихователя щодо розвитку кожної дитини.

На основі критеріїв оцінки розвитку дитини, означених в Базовому компоненті дошкільної освіти та згідно Коментара до нього вперше складена індивідуальна картка, в якій критеріями оцінки виступають не знання, уміння й навички, а ціннісне відношення дитини до світу, оволодіння провідною діяльністю, прояви активності й базові якості особистості.

Таким чином у посібнику знайшли відображення сучасні проблеми контролю в умовах особистісно-орієнтованої моделі освіти, розв'язання яких на практичному рівні сприятиме переорієнтації дошкільної освіти на терена особистісно зорієнтованого навчально-виховного процесу та індивідуально орієнтованого спілкування дорослого та дитини.

СИСТЕМА КОНТРОЛЬНО-ОШІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

I.I. Підласій наголошує, що ідея системного підходу не мова... Він є загально науковим методом вирішення теоретичних і практичних проблем педагогічної діяльності.

Виходимо з положення, що система — це повною мірою організоване ціле, у якому повно й у рівній цінності збалансовано представлені частини й елементи, а також їх упорядкованість, організованість, взаємозалежність, послідовність, складові. Таким чином контрольна функція є невід'ємною складовою управлінської діяльності.

Розглядаючи контроль як вид управлінської діяльності, Т.І. Шамова відзначає, що контроль дозволяє накопичити дані про результати педагогічного процесу, зафіксувати відхилення від запланованих завдань, виявити наявність передового педагогічного досвіду, іншими словами, контроль є основним джерелом інформації для прийняття управлінського рішення».

Контроль передбачає виявлення відхилень фактичних результатів від означеної мети.

М.М. Поташник та В.С. Лазарев стверджують, що завдяки контролю управління отримує зворотний зв'язок, контроль робить управління чутливим до змін.

М.М. Поташник, в книзі «Управління сучасною школою», попереджує про шкоду не тільки гіпертрофії контролю, що характерно було для періоду командно-адміністративної системи, але й про недооцінку контролю, тобто безконтрольність, яка негативно впливає на роботу закладу, знижує ефективність роботи закладу.

Безсистемність контролю спотворює сутність змін, що мають модернізувати дошкільну освіту.

В умовах особистісно зорієнтованої освіти керівнику дошкільного закладу дуже важливо подолати **стереотипи контролю, притаманні авторитарній системі управління:**

— Відсутність спрямованості контролю на кінцевий результат, тобто коли проведенні перевірки не поліпшують подальші результати роботи;

— Незабезпеченість системності у підході до контролю: не визначаються мета, головні напрямки, зміст, методи контролю, а відвідані заняття та режимні процеси не дають уявлення про систему;

— Одноманітність у плануванні об'єктів та напрямків контролю;

— Формалізм у проведенні контролю, вилучення його з системи управління, зібрани факти не аналізуються, не обговорюються в колективі;

- Занадто жорстку регламентацію діяльності педагогів, коли рекомендації перевірок не враховують творчий потенціал педагога, стримують його ініціативу;
  - Оцінювання роботи педагогів проводиться без урахування їх кінцевих результатів, за окремими показниками;
  - Недостатня обізнаність з новими документами, програмами;
  - Неприйняття інноваційних ідей, методів, технологій;
  - Відсторонення від надання необхідної допомоги щодо подолання утруднень;
  - Надання переваги монологічному типу контролю, коли відсутній зворотний зв'язок з тими, кого перевіряють;
  - Сприйняття адміністрацією вихователя як об'єкту контролю, а не як суб'єкту спільної діяльності;
  - Необ'ективність у здійсненні контролю;
  - Несвоєчасне доведення результатів перевірок до педагогічного колективу;
  - Обмеження контролю інцидентом;
  - Тотальний контроль, коли усі питання, навіть незначні, вирішуються в кабінеті завідуючої;
  - Тотальний контроль через «довірених осіб»;
  - Контроль за улюбленою дільницею, що надає змогу підлеглим працювати тільки в одному напрямку та уникати відповідальності за слабку діяльність з інших питань;
  - Контроль з недовіри, який свідчить про невпевненість в собі керівника. (Психологи говорять про схильність людей проекціювати свої недоліки на інших людей та здатність людей, що не мають власної гідності, очікувати загрозу від інших людей);
- Н.А. Коломінський вважає, що контроль має свої особливості в залежності від стилю керівництва:
- Постійно й жорстко контролює діяльність підлеглих, втручається в їх роботу;
  - Контролює регулярно, але в діяльність не втручається;
  - Контролює від випадку до випадку.
- Досвід кращих керівників надає змогу зробити висновок про те, що контроль має базуватися на довірі, повазі керівника до підлеглих; контроль — не формальна процедура — тому не варто його відміняти зовсім, навіть якщо керівник дуже довіряє підлеглим.

Вимоги до контролю та оцінювання діяльності керівника дошкільного навчального закладу в сучасних умовах

- Висока компетентність, науковий світогляд — теоретична підготовка, знання педагогічної та вікової психології, фундаментальні знання

з педагогіки, дидактики, часних методик, здатність вірно оцінювати роботу педагогів;

- Суспільний характер вивчення стану роботи, залучення до нього педагогічного активу: кращих вихователів, керівників методичних об'єднань;

- Об'єктивність контролю, оприлюднення його результатів є метою регулювання та корекції навчально-виховного процесу, бажане обговорення висновків в процесі перевірки з тими, кого перевіряють;

- Наявність органічного взаємозв'язку контролю з глибоким аналізом діяльності педагогічного життя, мікроклімату в контексті життя кожної дитини в колі однолітків;

- Прийняття управлінських рішень на підставі аналізу;

- Спрямованість контролю на кінцевий результат діяльності педагогів – формування життєвої компетентності дитини;

- Створення системи морального і матеріального стимулювання;

- Розробка й накопичення науково обґрунтованих програм збору інформації, які мають чітко сформульовану мету перевірок, теоретичні підходи, параметри оцінки, програми спостереження й методи обробки результатів;

- Об'єктивне ставлення осіб, які здійснюють контроль, до оцінювання роботи вихователя, доброзичливість надають змоги вихователю визначити утруднення в організації та особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу;

Умови забезпечення ефективності контролю

На нашу думку, контроль буде ефективним, якщо дотримуватися таких правил:

- Контроль має бути стратегічно спрямованим на досягнення мети, поставленої перед дошкільним закладом.

- Контроль має відповідати виду діяльності, яку контролюють, об'єктивно вимірювати і оцінювати те, що дійсно важливе.

- Контроль має відповідати сучасним нормативам, тобто вимогам Базового компонента дошкільної освіти. Критерії мають бути чіткими й об'єктивними, переконливими для тих, кого контролюють.

- Контроль доцільно зосереджувати на тих моментах діяльності, за якими визначити, чи є зміни, тобто суттєві відхилення в кращу або гіршу сторону.

- Контроль має бути дійовим, тобто здатним суттєво впливати на підвищення ефективності праці педагогів.

- Здійснювати контроль треба вчасно й регулярно, тобто в певній кратності та частоті проведення вимірювань та оцінок, яка відповідає об'єкту контролю.

— Повторні перевірки проводити через доцільний часовий інтервал, той, що враховує проведення заходів щодо реалізації рекомендацій попереднього контролю.

У класифікації видів контролю в науці єдності не існує, проте в практиці роботи дошкільних закладів використовуються такі форми як оперативний, тематичний та фронтальний.

За метою контролю маємо виділити такі види.

Попереджувальний контроль здійснюється відносно педагогів або дошкільних закладів, що працюють в інноваційному режимі: впровадження нових освітніх програм, педагогічних технологій, перспективного досвіду.

Мета контролю: попередження помилок під час впровадження; аналіз утруднень; що виникають в процесі впровадження технологій та надання своєчасної допомоги;

- Пошук практичних шляхів реалізації інноваційних ідей;
- Відхилення якості процесу від вимог програми;
- Виявлення причин невідповідності якості освіти державним стандартам.

Попереджувальний контроль проводиться у формі спостережень за педагогічним процесом, анкетування, співбесіди з педагогом, аналізу педагогічної документації. Контролюючий, спостерігаючи роботу педагога, допомагає йому віднайти необхідні методи й прийоми розвитку й виховання, научиння дітей, а також зробити самоаналіз діяльності.

Саме попереджувальний контроль надасть змогу педагогам та управлінцям всіх рівней своєчасно почати роботу за Базовою програмою розвитку особистості дитини дошкільного віку і забезпечити якісну дошкільну освіту. Модернізація роботи в ДНЗ передбачає високу професійну майстерність, теоретичну підготовленість педагогічних кадрів. Дуже важливим фактором є атмосфера співпраці, сознательность і стремление до творчості, все це можливе коли педагог почуває себе вільним від дріб'язкової опіки, надокучливого контролю.

В зв'язку з цим доцільно частину вихователів, що мають високу кваліфікацію та професіоналізм, перевести на режим довіри й самоконтролю.

Критеріями щодо переходу на режим **самоконтролю** можуть бути:

- Педагогічно грамотне планування та організація навчально-виховного процесу з урахуванням сучасних досягнень педагогічної науки й практики.
- Володіння вихователя активними та інтерактивними методами роботи, нестандартними формами організованої діяльності дітей.
- Вміння вихователя з користю для дітей використовувати довкілля й оточуюче предметно-практичне середовище.

— Досягнення оптимального результату у розвитку й вихованні дітей, якісний рівень оздоровчої роботи, низький рівень захворюваності.

На підставі цих критеріїв Коре панова М.В. та Літласька І.О. умовно розподіляють педагогів на три групи.

В першу групу входять вихователі, які мають високий рівень професійної майстерності та методичної компетентності. Це група педагогів, яка працює на довірі.

До другої групи відносять вихователів-кандидатів до групи, що працює на довірі. Педагоги даної групи забезпечують результативність навчально-виховного процесу. Прояви творчості обмежені з-за недостатньої сформованості методичної компетентності.

Третя група — це педагоги, які потребують систематичного контролю з боку керівництва дошкільним закладом. До їх числа можна віднести молодих спеціалістів, педагогів, які нещодавно почали роботу після довготривалої відпуски, а також тих, у кого недостатньо професійного досвіду для реалізації інноваційних процесів у сфері дошкільної освіти.

Перехід вихователя на режим довіри не означає відмови від контролю адміністрації за цією групою педагогів. Відвідування мають бути пов'язані:

- з вивченням та узагальненням перспективного досвіду;
- з наданням методичної підтримки під час засвоєння нових програм та педагогічних технологій.
- з допомогою щодо опису технологій, що моделюється.
- з реакцією в організації творчого пошуку.

Безперечно, треба зазначити, що самоконтроль — не безконтрольність, а одна з форм контролю. Результат такого контролю — співпраця та засвоєння нових технологій, розробка інноваційних ідей до рівня технології. Самоконтроль, також, культивує у людини звичку з приводу діяльності, її результатів, власної ролі у ній.

Тематичний контроль спрямований на вивчення одного з напрямків навчально-виховного процесу. В сучасних умовах згідно Базової програми розвитку особистості дитини дошкільного віку — це фізичний, соціально-моральний, емоційно-ціннісний, пізнавальний, мовленнєвий, художньо-естетичний, креативний напрямки.

Щодо забезпечення результативності контролю має бути проведена підготовча робота.

Керівник має точно сформулювати мету, тобто означити які результати передбачається отримати: зростання педагогічної майстерності вихователя, підвищення якості навчально-виховного процесу, забезпечення розвивального впливу навколошнього середовища, залучення батьків до участі в освітньо-виховному процесі. Незаперечно, що у будь якому з напрямків роботи керівник виявляє не тільки недоліки, а й складові перспективного досвіду вихователів.

Глибина вивчення питання залежить від того, наскільки змістовним і послідовним буде план перевірки. Він складається на підставі програми, за якою працює вихователь, Базового компонента дошкільної освіти, методичних рекомендацій, листів, наказів органів управління.

Форми плана можуть бути різні. Форми, які ми пропонуємо, перевірені на практиці і враховують особливості напрямків навчально-виховного процесу та функціональні складові професійної діяльності.

У плані виділяються 6 блоків, запропонованих О.А. Кононко для упорядкування контролю.

- Діти;
- Педагоги;
- Батьки;
- Устрій життя вихованців;
- Розвивальне середовище;
- Навчально-виховний процес.

З планом перевірки необхідно познайомити вихователів, пояснити з якою метою вона проводиться.

Підготовка керівника до перевірки передбачає складання питальників, підбір діагностичних методик, складання схем для фіксації спостережень та результатів контролю.

В посібнику запропоновані схеми, які можуть стати банком даних про стан справ в дошкільному закладі з різних напрямків навчально-виховного процесу.

Підсумки тематичного контролю оформлюються довідкою й обговорюються на педагогічній раді. За їх висновками матеріали тематичного контролю зберігаються в методичному кабінеті дошкільного закладу і є банком даних про стан навчально-виховного процесу. Можуть бути використані під час підготовки до атестації як педагогів так і дошкільного закладу.

Експертиза діяльності ДНЗ

О. Кононко пропонує використовувати сучасну експертизу діяльності дошкільного навчального закладу, що має гуманістично спрямований підхід, надасть змогу поступовій переорієнтації свідомості педагогів, які ще віддають перевагу навчально-дисциплінарній моделі дошкільної освіти, на новий, особистісно орієнтований підхід.

На думку автора експертиза має базуватися на глибокому вивченні цього процесу та змінити спрощені й широко розповсюджені перевірки з виставленням кількісних оцінок: балів, процентів на якісну оцінку навчально-виховного процесу.

Важливо також дотримуватися двох умов під час проведення гуманітарної експертизи.

Перша. Оцінна функція не головна і не єдина у комплексній системі функцій експертизи. Тому вона не повинна зводитися лише до оцінки діяльності дошкільного закладу, а має забезпечити різномірне вивчення стану речей.

Друга. Повноцінна експертиза має враховувати загальні вимоги до гуманізації освіти, визнавати пріоритетними та універсальними критерії благополуччя і гармонійного розвитку дитини як особистості і не обмежуватися аналізом кінцевих результатів за специфічними показниками.

За визначенням О. Кононко, експертиза — особливий спосіб вивчення дійсності, її пізнання; гуманітарною вважається така експертиза, основним вимірювачем якої є визнання цінностей дитини, її права на вільний розвиток та реалізацію своїх здібностей. Сфера уваги гуманітарної експертизи має бути спрямована на екологію особистості, захист прав дитини, запобігання негативним наслідкам, пов'язаним з педагогічними помилками.

Основні функції гуманітарної експертизи:

- **з'ясувальна** (розширення та поглиблення перших вражень, отримання різнопланової інформації);
- **захисна** (відстоювання прав та інтересів дитини);
- **розвивальна** (з'ясування можливостей і потенціалів усіх учасників освітнього процесу);
- **оцінна** (вироблення суджень з приводу якості освіти та організації життєдіяльності дошкільників);
- **легалізація** (узагальнене відповідальне оприлюднення здобутої інформації, доведення її до відома різних державних органів).

Особливість експертизи як виду вивчення діяльності складається в тому, що вона дає змогу побачити і зrozуміти те, що не можна виміряти або обрахувати.

Мета експертизи — з'ясувати реальний стан речей, і не стільки для дотримання стандартів та норм, скільки встановити сенс форм організації, обсягу і змісту інформації для дітей.

Завдання експертизи — виявити в процесі аналізу реальний вплив педагогічного процесу на динаміку особистісного зростання дошкільника:

- Позитивний вплив — розвиток потенціалу та особистісної активності, збереження фізичного та психічного здоров'я.
- Негативний вплив — великі затрати часу, послаблене фізичне та психічне здоров'я, низька або завищена самооцінка дитини.

Схема — орієнтир, яку запропонувала для здійснення сучасної експертизи О.Л. Кононко, ґрунтуючись на сучасних підходах до розвитку дошкільної освіти, відображає як традиційні, так і нові напрямки діяльності дошкільного закладу.

Основними об'єктами гуманітарної експертизи є різні блоки. О. Кононко пропонує один з ймовірних наборів умовних блоків: «Діти», «Педагоги», «Батьки», «Устрій життя вихованців», «Освітнє середовище», «Навчально-виховний процес», «Управління і контроль».

Педагогічний моніторинг

Сучасна наука виділяє педагогічний моніторинг (А.С. Белкін, Г.А. Карпова, С.Н. Сіліна та ін.) як один із засобів підвищення якості освіти, бо він надає якісну та своєчасну інформацію, необхідну для прийняття управлінських рішень з урахуванням невикористаних можливостей педагогічного процесу.

У роботі російського автора А.С. Белкіна педагогічний моніторинг визначається як неперервне науково обґрунтоване діагностико-прогностичне слідкування за станом, розвитком педагогічного процесу з метою вибору освітніх цілей, завдань та засобів їх вирішення.

Оксфордський словник визначає моніторинг як ретельне спостереження, контроль за роботою. Проблема визначення міста педагогічного моніторингу в системі дошкільної освіти залишається мало розробленою.

На нашу думку моніторинг має стати основним інструментарієм як дослідницької діяльності педагога, так і оцінної діяльності щодо якості дошкільної освіти.

Об'єктами моніторингової оцінки мають бути явища (педагогічна діяльність, обізнаність, майстерність педагога), процеси (навчально-виховний взагалі та його напрямки – фізичний, соціально-моральний, емоційно-ціннісний, пізнавальний, мовленнєвий, художньо-естетичний, креативний; діяльність (ігрова, спілкування, предметно-практична).

Н.В. Абрамовських зазначає такі основні функції моніторингу в побудові навчально-виховного процесу в дошкільному закладі: інформаційну, побуджувальну, формуючу, корекційну.

Інформаційна функція надає змогу виявити результативність педагогічного процесу, отримати дані про стан об'єкту, забезпечити зворотний зв'язок. «Завдяки отриманій інформації робиться аналіз ефективності навчально-виховного процесу. До уваги беруться не тільки показники засвоєння умінь і навичок, увага спрямовується на особливості розвитку процесу (труднощі, відхилення від запланованого).

Побуджувальна функція. Участь у моніторингових дослідженнях різних категорій педагогічних працівників, а також батьків підвищує рівень їх педагогічної культури.

Формуюча функція. Відслідковується формування особистості дитини, визначається зона найближчого розвитку», педагог підбирає методи й прийоми індивідуально для кожної дитини, враховуючи його

можливості, що матиме позитивний вплив на розвиток обдарувань та здібностей дитини, надання допомоги в подоланні утруднень.

Корекційна функція пов'язана з формуючою, надає змогу віднайти та зафіксувати множинні непрогнозовані, несподівані результати. Вони можуть бути як позитивні, так і негативні з точки зору особистості, що допоможе педагогам планувати й проводити роботу з розвитку позитивних проявів особистості та гальмування негативних.

Таким чином всі функції, які виконує педагогічний моніторинг, підпорядковані меті підвищення якості навчання виховання й розвитку, забезпечення наукового підходу до управління навчально-виховним процесом.

Включення педагогічного моніторингу в роботу освітніх закладів здійснюється поетапно. В дослідженнях А.С. Равічева надана характеристика етапів педагогічного моніторингу освітнього процесу. На підставі цих характеристик Н.В. Абрамовських виділяє етапи педагогічного моніторингу навчально-виховного процесу в дошкільному закладі:

1. Нормативно-установчий.
2. Аналітико-діагностичний.
3. Прогностичний.
4. Діяльнісно-технологічний.
5. Проміжно-діагностичний.
6. Підсумково-діагностичний.

Всі елементи структурно й функціонально пов'язані між собою та складають єдиний цикл педагогічного моніторингу.

Алгоритм діяльності осіб, що здійснюють педагогічний моніторинг будь якого напрямку, педагогічного процесу.

На нормативно-настановочому етапі: Визначають мету та завдання педагогічного моніторингу. Вони мають бути актуальними для даного педагогічного колективу. Завдання формулюють конкретно, базуючись на науковій термінології:

— визначають основні показники та критерії. Критерій є вимірюваним, за яким проводиться оцінювання. Порівнюючи з ним реальний стан об'єкта, можна встановити ступінь його відповідності, наближення до норми.

— Обирають засіб встановлення реальних досягнень (або рівня) об'єкта, що вивчається.

В процесі моніторингу використовують у поєднані як формалізовані, так і неформалізовані методи. Неформальними вважають спостереження, бесіди, аналіз продуктів діяльності, розв'язання ситуацій. Формалізовані методи — тести, анкети, питальники у поєднані з неформалізованими надають змогу зробити перший етап достатньо інформативним.

Під час аналітико-діагностичного етапу збирають інформацію з допомогою обраних методик.

У процесі вивчення можна використовувати елементи навчання, варіанти допомоги, завдання аналогічного характеру, у яких виявляється здатність дитини до переносу показаних прийомів діяльності. Потрібно чергувати завдання вербального й невербального характеру. Створювати ситуацію емоційного комфорту, адекватну віку дитини мотивацію, заохочувати, не перевантажувати завданнями.

— здійснити кількісну та якісну обробку отриманих результатів. Результат у педагогічному моніторингу має відтворити кількісний бік результату виховання, розвитку, досвідченості користуючись якісними оцінками: «так» — «ні», «сформовано» — «не сформовано», «часто», «інколи», «ніколи» та інші. Це відтворення передається критеріально-рівневим підходом. У відповідності з розробленими показниками та критеріями визначається рівень їх розвитку у кожній дитині. У педагогічній літературі ступінь прояву у дітей певних якостей називають рівнем його виявлення.

Педагог має спиратися на психолого-педагогічні дослідження, в яких розробляються рівні виявлення тих чи інших якостей та адаптувати їх з урахуванням особливостей розвитку дітей своєї групи.

— Виробити педагогічний діагноз. Під час визначення діагнозу логічним інструментарієм має стати причинно-наслідковий аналіз зібраних та оброблених даних. Завдання аналізу — пояснити причини такого стану об'єкту, встановити закономірності, що привели до такого стану, вказати головні причини. Аналітичні дії педагога щодо вироблення діагнозу:

— Порівняти результати, отримані при обробці методик, які використали у ході дослідження об'єкту педагогічного моніторингу;

— Встановити й проаналізувати причинно-наслідкові залежності, які визначили стан об'єкту;

— Виробити й сформулювати діагноз.

Діагноз далі має послугуватися при розробці педагогічного прогнозу та корекційних заходів.

В процесі прогностичного етапу:

— Здійснюється прогнозування подальших тенденцій та можливостей розвитку об'єкта здійснюється з урахуванням діагнозу та причинно-наслідкового аналізу.

— Розробляється система корекційних заходів якщо виникає необхідність в корекційній роботі з об'єктом.

— Визначається зміст та методика корекційної роботи з урахуванням психофізичного розвитку дитини, його віку, висунутих завдань моніторингу (підготовка до школи, формування соціальної компетентності, розвиток базових якостей особистості та інші).

Діяльнісно-технологічний етап використовують для:

- Корекції педагогічного процесу, корекції особистості дитини.
- Усуваються причини, що гальмують розвиток дитини.
- Обираються, використовуються різні засоби корекційної роботи: розвивальні ігри та вправи, різні види предметно-практичної, художньої діяльності та інші.
- Враховується зона найближчого розвитку дитини. Головним критерієм під час вибору змісту корекційної роботи має стати здатність дитини виконати завдання: спочатку, — з допомогою дорослого, подалі — без сторонньої допомоги.

На проміжно-діагностичному етапі:

здійснюється аналіз результатів корекційної роботи у порівнянні з індикаторами (показниками нормативного розвитку)

— Розробляється подальша стратегія корекційно-розвивальної роботи, яка передбачає:

- Конкретні завдання з урахуванням досягнутого;
- Визначення засобів реалізації завдань;
- Усування причин, що гальмують розвиток;
- Передбачення можливих утруднень та варіантів педагогічної взаємодії.

Підсумково-діагностичний етап має за мету отримання інформації про результати педагогічного моніторингу, ступінь його ефективності.

Зміст діяльності педагога, що здійснює моніторинг:

— оцінити стан об'єкту моніторингу з допомогою різних діагностичних засобів.

- порівняти отримані результати з початковими.
- зробити висновки, умовиводи про відповідність обраних мети і завдань педагогічного моніторингу отриманим результатам педагогічної діяльності.
- визначити ефективність проведеної роботи на засадах логічного аналізу.

— здійснити порівнювальний аналіз результатів аналітико-діагностичного, проміжно-діагностичного та підсумково-діагностичного етапів та на його підставі скласти характеристику тенденцій розвитку об'єкта педагогічного моніторингу, визначити ступінь його ефективності, подальші шляхи розвитку.

На наш погляд здійснення контролю в сучасних формах — самоконтроль, попереджувальний контроль, тематичний за напрямками навчально-виховного процесу, експертиза педагогічної діяльності, педагогічний моніторинг сприятиме підвищенню ефективності педагогічного процесу та якості освіти в дошкільному закладі, надасть змогу створити оптимальні умови для розвитку дітей та зростання творчого потенціалу дорослих.

Керуючись основними положеннями Закону України «Про дошкільну освіту», «Базового компонента дошкільної освіти в Україні» та науково-методичного коментара до нього й також матеріалами статті О. Кононко «Експертиза діяльності ДНЗ в контексті особистісно орієнтованого підходу», здійснили творчий пошук сучасних критеріїв, оцінювання навчально-виховного процесу, експертизи діяльності вихователя, засобів вивчення динаміки розвитку дитини.

При Макіївському міському методичному центрі була створена динамічна творча група до складу якої увійшли керівники та вихователі-методисти дошкільних закладів: Бондаренко Н.М., Горбачова Л.В., Іванова С.В., Колосова М.О., Ковальова Л.П., Кіскіна Л.Б., Марінова Н.І., Нікітюк К.В., Шаповал О.І., та методисти з дошкільної освіти методичного центру Бондарєва Т.В., Діхтярюк Н.О., Мимрікова З.Ф.

Учасники групи – спеціалісти, компетентні в питаннях дошкільної освіти, люди творчі, відкриті інноваціям, спроможні виробляти власні судження, обґрунтувати їх, обстоювати особисту позицію.

Здійснюючи пошук ефективних засобів контролю, що надають змогу встановити реальний вплив навчально-виховного процесу на розвиток конкретної дитини, створили системну модель оцінювання якості освіти в дошкільному закладі, яка на наш погляд, забезпечить системність контролю на засадах Базового компонента дошкільної освіти.

До системи ввійшли як суб'єкти контролю не тільки інспекторсько-методична служба, керівники дошкільного закладу, а й вихователь та дитина, щодо об'єктів контролю, вони також змінені.

1. Інспекторсько-методична служба здійснює експертизу життедіяльності педагогічного колективу беручи до уваги результати аналітичної діяльності всіх учасників педагогічного процесу.

2. Керівник дошкільного закладу оцінює діяльність педагогів, вивчаючи та аналізуючи устрій життя вихованців, розвивальне середовище, навчально-виховний процес, вплив вихователя на розвиток кожної дитини, здатність вихователя надати об'єктивну характеристику групи в цілому, забезпечити розвиток кожної дитини в групі як особистості.

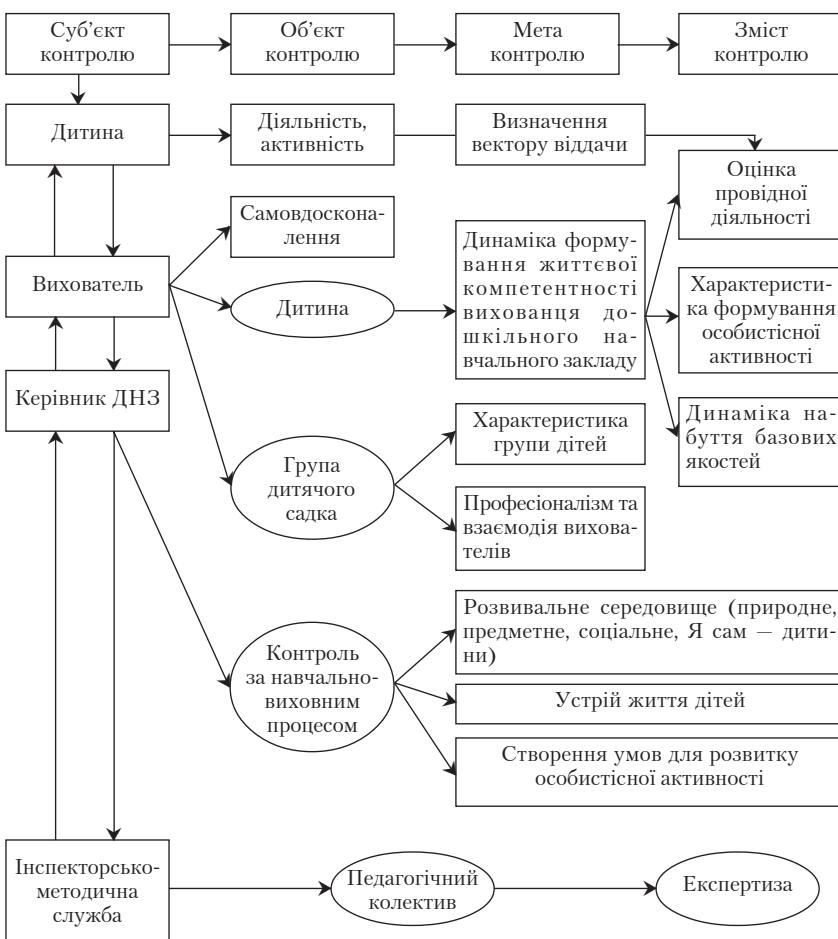
3. Вихователь як суб'єкт контролю, здійснює самоаналіз і на його підставі має подбати про своє власне самовдосконалення до зразка ідеального дорослого, тобто відповідності цьому еталону.

Він має забезпечити корекційний розвивальний вплив на дитину на підставі об'єктивних характеристик динаміки формування її життєвої компетентності.

Вихователь створює позитивний мікроклімат у взаєминах в групі між вихователям і дітьми, дітей з однолітками і батьками, згідно характеристики групи дітей, розвиває їх творчі здібності й обдарування.

4. Дитина як суб'єкт контролю поступово оволодіває контролюючими навичками: здатністю здійснювати найпростіші форми контролю власної діяльності, перевіряти зроблене, виробляти й висловлювати елементарну самооцінку, вносити корективи у виконану роботу, виправляти помилки, покращувати результати. Об'єктом контролю з боку дитини є її діяльність (предметно-практична, ігрова, пізнавальна) та основні форми активності (фізична, соціально-моральна, емоційно-ціннісна, пізнавальна, мовленнєва, художня, креативна), зусилля вкладені у власний розвиток.

Системна модель контролю та оцінювання якості освіти в дошкільному закладі

ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Керівники та педагоги дошкільних закладів спрямовують свою ініціативу, бажання, діяльність на гуманізацію освітнянької практики. Результати діяльності в дошкільних закладах свідчать про те, що заявити себе прибічником ідей гуманізму легше, ніж втілити їх у власну педагогічну діяльність. Важно відмовитися від звичного педагогам та адміністраторам розпорядництва, схвалень та покарань, суб'єктивних оцінок, надати право вихователеві творчо використовувати ту чи іншу програму й технології, а кожної дитини – право на свій власний розсуд визначити, що і як її робити.

Ще й досі центром навчально-дисциплінарної моделі освіти є педагог, який організовує навчально-виховний процес, контролює його ефективність. Як допомогти йому пройти шлях до особистісно-орієнтованої моделі, в центрі якої стоїть дитина, її життєдіяльність, система цінностей?

Добрий намір запровадити нову модель освіти може залишитися наміром, якщо кожний педагог не встановить позитивні емоційні відносини з дітьми, не визнає право дитини на пошук шляхів розв’язання життєвих проблем, експериментування у всіх видах предметно-практичної діяльності, право на творчість.

Від того, хто працює з маленькою дитиною, залежить рівень її емоційного та психологічного благополуччя, сформованість життєвої компетентності, здатність створити оптимістичну перспективу свого майбуття.

О. Кононко висловлює думку, що в процесі реформування дошкільної освіти вихователь з постачальника знань, проголошуєчика істини, контролера та експерта має перетворитися в партнера, носія інформації, авторитетну, довірену особу для дитини «психотерапевта».

Він має відмовитися від інтенсивного використання слів, зняти високу емоційну напругу, змінити форму пред’явлення вимог дитині на дійову запрошуvalну небагатослівність, доброзичливість, обґрунтування доцільності, моральної значущості діяльності.

Таким чином створити умови для особистісно орієнтованого підходу, забезпечити різnobічний розвиток дошкільника, може тільки професійно компетентний вихователь.

В педагогічній літературі автори по-різному розглядають поняття професійної компетентності.

На думку Т.Г. Браже, професійні й смислові установки педагога, ціннісні орієнтації та мотиви його діяльності, розуміння себе та навколошнього світу, стиль стосунків з людьми, з якими він працює, його загальна культура, здатність до розвитку свого потенціалу, визначають спрямованість його професійної компетентності.

Г.Г. Ващенко вказує на те, що майстерність педагога залежить від знання психології дитини.

Т.І. Сущенко вбачає специфічну функцію творчого педагога в його вмінні побачити дитину такою, якою вона могла стати за більш сприятливих для її розвитку умов; виявiti найактуальніші проблеми там, де їх не бачать інші педагоги, навіть керівники. Він має здатність прогнозувати, передбачити правильні та оптимальні педагогічні рішення, їх наслідки, знаходити неординарні шляхи розвитку дітей.

Особистісно орієнтований підхід до розвитку дитини вимагає від педагога не тільки знання специфіки віку, а й уміння спостерігати, аналізувати індивідуальні прояви та динаміку особистісного зростання дитини. Педагог має навчитися прогнозувати поведінку дитини, проектувати її розвиток.

На думку О. Кононко важливими є критерії оцінки діяльності педагога, що характеризують: вплив педагога на розвиток кожної дитини (своєчасність появи новоутворень у дітей групи, позитивні зміни в розвитку дитини за рік, захищеність дітей у присутності педагога, бажання відвідувати садок);

- Характер особистісно-орієнтованої взаємодії вихователя з дітьми;
- професійні смислові установки;
- володіння педагогічними технологіями.
- здатність створити розвивальне середовище щодо особистісно-розвитку дитини.

Висновок про вплив педагога на розвиток кожної дитини робиться на підставі вивчення «Динаміки формування життєвої компетентності вихованця», спостережень за дитиною в різних видах діяльності: під час гри і спілкування, у предметно-практичній діяльності) спілкування з батьками дитини, до якого завідуюча готується раніше, обирає зміст розмови, питання до батьків.

На думку Б.І. Любимова головними критеріями сформованості компетентності педагога є:

- Емпатійність, здатність до переживання;
- Повага до дітей, потреба віддавати їм своє серце;
- Справжня інтелігентність, духовна культура, бажання працювати з іншими, здатність знайти застосування своїм силам та брати участь у колективній педагогічній творчості;
- Високий професіоналізм, інноваційний стиль науково-педагогічного мислення, готовність до створення нових цінностей та прийняття творчих рішень;
- Фізичне та психічне здоров'я, професійна працездатність.

Ми вважаємо обов'язковим видом контролю — контроль внутрішній, тобто самоконтроль. З його допомогою педагог має змогу

відверто для себе оцінити свої можливості, означити перспективи саморозвитку, самоосвіти, враховуючи свої індивідуальні особливості.

Запропонований в даному розділі матеріал — тестові картки, питальники, анкети, надасть змогу зробити як самоаналіз так і аналіз комунікативної діяльності, характер взаємодії вихователя з дітьми, його інноваційного потенціалу, спроможність організувати розвивальне середовище, здатність забезпечити розвиток кожної дитини. Керівники дошкільних закладів зможуть спрямувати педагогів на пошук власних шляхів до опанування завдань сучасної освіти, до гуманістичної педагогіки та особистісно орієнтованої моделі взаємодії з дітьми.

При вивчені роботи у групі первинним показником треба визнати виявлення позитивних емоційних відносин між вихователем та дітьми

1. При зацікавленому, особистісному, теплому відношенні вихователь:

- виявляє непідробний інтерес до того, що робить дитина, уважно дивиться на нього, не відвертається, не відходить від столу доти, поки дитина не виконає завдання;
- намагається допомагати дитині, не нав'язуючи себе, спрямовувати дії дитини порадою чи питаннями: «А може краще в куток?» «А якщо з єднati фігурки?», «Спробуй! У тебе вийде!»;
- підбадьорює словами, стимулює ініціативу дитини, підтримує його: «Ти це вміеш!»

2. При незацікавленому, холодному відношенні до дитини:

- дивиться на дитину, але байдуже, не виявляє ніякого інтересу;
- робить спроби допомогти, підказує «Думай краще» або зовсім не допомагає;
- мовчить, не підбадьорює або висловлюється стереотипно: «Скоріш роби»;
- мета його діяльності — провести режимний процес, форму роботи, хоч при цьому і не сприяти розвитку кожної дитини.

Як діти ставляться до вихователя?

Запропонуйте дітям зробити малюнок для Вас — «Дитячий садок» Спробуйте роздивитись зміст малюнка, не звертаючи уваги на техніку його виконання, тому, що в даному випадку — це не головне. Про що розповість Вам довірливий дитячий малюнок? Послухайте дитину, що скаже вона?

Якщо сьогодні вихователька намальована чорним кольором (олівців було багато і кольорових) і у багатьох дітей — вона сьогодні погано відноситься до дітей (або до однієї дитини), якщо стойть на

чомусь високому — у житті вона «вище» дітей і не цікавиться їх проблемами. Якщо разом з дітьми — все добре.

Якщо яскраво одягнута та усміхається — все добре, діти її люблять! Пам'ятайте! Дитячий малюнок — це настрій дитини сьогодні. Малюнок — не аргумент, але трохи допомагає вам зрозуміти взаємовідносини між дітьми та вихователем.

Найбільш реальні уявлення можна одержати використовуючи питальник і матеріали наукових досліджень.

Оцінка стилю спілкування педагога

Щоб кількісно оцінити стиль спілкування педагога, рекомендуємо заповнити тестову картку комунікативної діяльності, розроблену на базі анкети А.Л. Леонтьєва. Для цього необхідно виступити у якості експертів 4-5 особам, що мають досвід спілкування з аудиторією. Кожний експерт працює незалежно, після чого визначається середня оцінка. Пропонуємо оцінку проводити за шкалою, а при обговоренні спробувати обґрунтувати, які дії педагогів визвали ті чи інші оцінки.

ТЕСТОВА Картка оцінки комунікативної діяльності

1.		
2. Зацікавленість	7.6.5.4.3.2.1.	Байдужість
3. Стимулювання ініціативи	7.6.5.4.3.2.1.	Пригноблює ініціативу
4. Відкритість(вільний вираз почуттів, немає «маски»)	7.6.5.4.3.2.1.	Закритість(страх за власні недоліки, тривога за престиж)
5. Активність (весь час у спілкуванні, дітей тримає у тонусі)	7.6.5.4.3.2.1.	Пасивність (не керує процесом спілкування)
6. Гнучкість (легко охоплює та вирішує проблеми, конфлікти)	7.6.5.4.3.2.1.	Жорстокість не помічає змін у настрої аудиторії, спрямований на себе
7. Диференційованість (індивідуальний підхід у спілкуванні)	7.6.5.6.3.2.1.	Відсутність диференціювання (немає індивідуального спілкування)

45-49 балів — комунікативна діяльність дуже напружена, та близька до моделі активної взаємодії: Педагог досяг вершини своєї майстерності, вільно володіє аудиторією, добре розподіляє увагу, засоби спілкування органічно поєднуються з навчанням. На перший погляд зібралися давно знайомі люди та обговорюють останні події, але при цьому зайняті спільною діяльністю, заняття досягає поставленої мети.

35-44 бала — висока оцінка. Дружня невимушена атмосфера в аудиторії. Усі учасники заняття зацікавлені, спостерігають за педагогом або обговорюють поставлене питання. Активно висловлюють думку,

пропонують варіанти рішення проблеми. Стихійність відсутня. Педагог коректно спрямовує хід заняття, виявляє дотепність і гумор. Всіляку вдалу пропозицію підхоплює, заохочує помірною похвалою. Заняття проходить продуктивно, в активній взаємодії сторін.

20-34 бала — педагог, який цілком задовільно оволодів прийомами спілкування. Його комунікативна діяльність досить вільна за формою, він легко вступає у контакт з дітьми, але не всі діти у полі його зору. У імпровізованих дискусіях він опирається на більш активну частину дітей, інші виступають у ролі спостерігачів. Заняття проходить жваво, але не завжди досягає мети.

Зміст заняття мимовільно віддається у жертву формі спілкування. Тут можливі елементи прояву моделей диференційованої уваги та негнучкого реагування.

11-19 балів — низька оцінка комунікативної діяльності. Простежується однобічна спрямованість навчально-виховного діяння з боку педагога. Невидимі бар'єри спілкування перешкоджають живим контактам сторін.

Аудиторія пасивна, ініціатива пригнічується домінуючим положенням педагога. Стиль педагога схожий на авторитарну, неконтактну модель.

При дуже низьких оцінках 7-10 балів усяка взаємодія з дітьми відсутня.

Спілкування розвивається за моделлю диктаторського чи гіперрефлексивного стилю.

Таблиця спостережень до оцінки стилю спілкування педагога

№ п/п	Дії вихователя	Ситуація
1	Дозволяє	
2	Заохочує	
3	Хвалить	
4	Звертає увагу	
5	Організує	
6	Допомагає	
7	Надає самостійності	
8	Просить	
9	Зацікавлює	
10	Забороняє	
11	Карає	
12	Лає	
13	Ігнорує	
14	Дисциплінує	
15	Не надає допомоги	
16	Контролює	
17	Вимагає (наказує)	
18	Не викликає інтересу	

Вивчення оцінних ставлень до дітей

Провести спостереження за вихователем у різних видах діяльності.

Провести бесіду за питаннями:

1. Як часто і в яких ситуаціях ви використовуєте оцінку поведінки діяльності дітей?
2. З якою метою ви це робите?
3. Які у вас критерії позитивної та негативної оцінки дітей у різних видах діяльності?
4. Чи вдається вам об'єктивно оцінювати дітей?

Аналіз спостережень

1. Наскільки систематично оцінюється діяльність дітей:
  - а) постійно в усіх видах діяльності
  - б) перевага в одному виді діяльності
  - в) епізодично
2. Диференціювання оцінки:
  - а) загальна, недиференційована (добре, молодці)
  - б) індивідуальна, диференційована
3. Об'єктивність оцінки:
  - а) оцінює об'єктивно усіх дітей в усіх ситуаціях
  - б) об'єктивно по відношенню більшої кількості дітей, але є
  - в) залежить від ситуації
  - г) залежить від видів діяльності
4. Наскільки мотивована оцінка:
  - а) роз'яснює причини негативної та позитивної оцінки
  - б) пояснює від випадку до випадку в залежності від ситуації
  - в) пояснює у залежності по відношенню до дитини
  - г) залежність від видів діяльності
  - д) не мотивує оцінку
5. Критерії оцінки:
  - а) усіх у діяльності
  - б) витрачені зусилля
  - в) досягнення мети
  - г) якість роботи
  - д) прояв певних

Зіставляти дані бесіди і спостереження. Зробити висновок про характер оцінного відношення педагога до вихованців і його вплив на поведінку і діяльність дітей.

Вивчення особливостей спілкування

І. Як вихователь оцінює дітей	
1. За змістом	Дисциплінарні – не заважав, сидів тихо Дидактичні – навчився, виконав Виховні – допоміг, поділився
2. По модальності	Позитивні, негативні
3. За формою	Схвалення, згода, загроза, обурення, засудження, догана, при соромлення, нерозуміння.
4. За характером	загальні, диференційовані
ІІ. Вимоги вихователя до дітей	
1. За змістом	дисциплінуючі, дидактичні, виховні
2. За формою	категоричні, нетерплячі, агресивні
3. За модальністю	позитивні, негативні
4. по виду	наказ, вказівка, розпорядження, прохання, порада, натяк
ІІІ. Прохання вихователя до дітей	
1. За змістом	ділові, особисті
2. За характером	констатуючі, проблемні, організаційні, дисциплінуочі

Примітка: При обробці відмітити педагогічну доцільність і психологічну обґрунтованість висловлювань, врахування вікових та індивідуальних особливостей, аналіз ситуації при виборі певного виду впливу. На основі цих даних зробити висновки про особливості спілкування і емоційного відношення вихователя до дітей, про засоби, яким вихователь віддає перевагу.

Питальник

З виявлення загального типу орієнтування на навчально-дисциплінарну модель, взаєморозуміння вихователів і дітей на засадах самоаналізу.

ШАНОВНИЙ ВИХОВАТЕЛЬ!

Вашій увазі пропонуються ствердження стосовно процесу виховання та навчання дошкільників.

Якщо ви повністю згодні з тим чи іншим ствердженням – поставте 5 балів Якщо згодні більш ніж незгодні – поставте 4 б.

Якщо згодні і незгодні у рівній мірі – поставте 3 б.

Якщо більш незгодні, ніж згодні – поставте 2 б.

Якщо зовсім незгодні – поставте 1 б.

1. Суворий вихователь краще ніж не суворий.

2. Вихователь – головна фігура, від нього залежить успіх та ефективність виховної роботи.

3. У ході занять, режимних моментів, дитина повинна виконувати те, що вимагає вихователь.

4. Слухняність дітей — результат роботи вихователя.

5. Дитина подібна до глини, із неї можна «ліпiti» кого завгодно.

6. Дитина повинна виконувати усі вимоги вихователя.

7. Основна мета вихователя — реалізувати вимоги програми виховання та навчання дітей.

8. Основне завдання навчально-виховної роботи — оздобити дітей знаннями, вміннями, навичками (розвиток емоційної, пізнавальної яви)

9. Головне у роботі педагога — щоб дитина виконувала його вказівки.

10. Виховання — це перш за все — вимоги до дітей.

11. Підтримувати треба тільки ті бажання та ініціативи дітей, які відповідають задуму педагога.

12. Добра дисципліна — запорука успіху у вихованні дітей.

13. Покарання — не краща форма навчання та виховання, але вона необхідна.

14. Діяльність дітей потребує постійного контролю.

Підрахувати індивідуальну суму балів

Ключ до тесту

48 б. — виражене орієнтування на навчальну дисциплінарну модель взаємодії. 43-47 б. — помірне орієнтування на навчальну дисциплінарну модель взаємодії.

38-42 б. — помірне орієнтування на особистісну модель.

37 б. і нижче — виражене орієнтування на особистісну модель взаємодії.

Незважаючи на широке розповсюдження ідей гуманізації взаємовідносин дітей та дорослих, педагогічного процесу, у реальному житті продовжує домінувати авторитарний підхід, навчально-дисциплінарна модель взаємодії.

Причина цього не тільки у відсутності інформації або бажання педагогів перетворити свою діяльність, а в тім, що є глибинні особистісні установки на спілкування з дітьми.

Дослідник комунікативної діяльності вихователів та дітей В. Маралов виділяє чотири типи вихователів:

I. Педагоги, орієнтовані на особистісну модель взаємодії, із значною перевагою позитивного впливу з відповідним емоційним забарвленням.

II. Педагоги, орієнтовані на особистісну модель взаємодії, але в практичній діяльності на фоні позитивного впливу на дітей та відпо-

відного емоційного відношення, припускають негативний вплив, а також байдужість і негативне емоційне відношення до дитини.

ІІІ. Педагоги, в цілому орієнтовані на навчально-дисциплінарну модель взаємодії, але в практичній діяльності частіше використовують позитивний вплив з відповідним емоційним тоном.

ІV. Педагоги, орієнтовані на дисциплінарну модель взаємодії, що в практичній діяльності припускають негативний вплив при байдужому й негативному емоційному відношенні до дітей.

Першій групі педагогів, зорієнтованих на особистісну модель запропонувати займатись самоаналізом у процесі ознайомлення з педагогічними заповідями педагогів-гуманістів. Це допомагає їм ствердитися у своїй позиції.

Ш.О. Амонашвілі пропонує такі ствердження:

1. Виховання повинно бути гуманістичним, базуватись на позитивному відношенні дитини до виховного процесу: вона повинна стати добровільним помічником педагога.

2. Спілкування — суть людського життя. Головна мета виховного впливу — надати можливість дитині відчути радість спілкування з однолітками і дорослими, радість сумісної праці, пізнання, гри, відпочинку.

3. Характер взаємовідносин дорослих — середовище, в якому формується людина майбутнього.

4. Треба розвивати та зберігати у дитині віру до вихователя, до друзів, до себе.

5. Виховний процес повинен бути просякнутий повагою до особистості дитини.

6. Кожний має виявляти і розвивати в собі здібності та задатки.

7. Дитина — імпульсивне створіння, їй важко зрозуміти дорослого. Це дорослий повинен розуміти її та створювати виховні плани на основі поваги до неї.

8. Педагог зобов'язаний бути принциповим в усіх конкретних випадках вирішення виховних завдань.

9. Діями вихователя повинні керувати гуманість, дружелюбність, готовність прийти на допомогу, чуття переживання.

10. Слід відмовитись від співпереживання, крику, грубих висловлювань, погроз, насмішок.

У книзі «Психологические основы педагогики сотрудничества» — Ш.А. Амонашвілі звертається до педагогів з такими заповідями:

Перша заповідь — вірити в дитину Друга заповідь — вірити в себе Третя заповідь — вірити в науку.

Педагогічні заповіді Е.Е. Шулешко:

- Вихователю надається повна свобода і самостійність.
- При вихователеві виховуються та розвиваються діти.

- Вихователь у дітей питає, радиться з ними.
- Діти висловлюють свої думки, обстоюють їх.
- Вихователь не нав'язує себе дітям — питає в них: «А мені можна з вами?»
- Вихователь думає про те, чи не заважає він дітям.
- Діти дбають про те, щоб не заважати одне одному.
- Вихователь береже дитяче незнання, сприяє самостійному здобуванню знань.
- Вихователь розбурхує думки дітей, надає можливість виказати своє судження, зробити висновки, не підганяє дітей.
- Вихователь буде заняття так, щоб напрацьовувався загальний темп та ритм роботи, не підводить підсумків заняття.
- Вихователь вчить дітей договорюватися між собою, спілкуватися, находити товариство, поважати інших.
- Вихователь не робить зауважень, дисципліна має стати результатом виховання, а не умовою для його початку.
- У групі столи розташовують так, щоб бути серед малюків, щоб усі діти бачили один одного та дошку.

Друга група педагогів — помірно орієнтовані на особистісну модель взаємодії. Психологи пропонують їм постійно у спілкуванні з дошкільниками додержуватися слідуючих порад.

3 дітьми

- Пам'ятайте, що дитина — новачок у світі слів і перш за все реагує на невербалальні засоби спілкування: міміку, жести, інтонацію, пози, погляди дорослого.
- Якщо хочете, щоб дитина вас почула, назвіть його ім'я, потім робіть повідомлення.
- Мовленнєве спілкування — діалог, сказали самі — слухайте дітей та по можливості усіх, хто хоче висловлюватися.
- Якщо промова дорослого довга і незрозуміла дитині — дитина зовсім його не слухає.
- Діти починають виділяти ваш голос та реагувати на нього через два тижні після вашої першої зустрічі з вами. (після відпустки, майте терпіння).

— Старайтесь уникати зауважень, краще пропустити щось незначне негативне, а помітити та похвалити хороше — обов'язково.

- Пояснюйте дітям свої розпорядження, аргументуйте грамотно заборони. Вмійте сказати твердо та без дратування «Hi!» «Не можна!».
- Відповідайте на питання дитині або допоможіть знайти відповіді її самій, не формуйте почуття провини за допитливість!

На рівні внесистематично-пізнавального спілкування:

- Не вимагайте пояснень вчинків у конфліктній ситуації у процесі пізнання світу.

- Частіше задавайте питання «Чому?» ситуації пізнання. Діти відповідають з задоволенням.
- Повніше та доступніше відповідайте на питання дитини. Тим самим надаєте інформацію, розвиваючи допитливість, задовольняєте потребу у повазі.
- Пам'ятайте, пік дитячої потреби в повазі приходиться на 5 рік, треба рахуватися з ним.

— Не поспішайте відповідати самі на питання, яке поставили, до-поможіть дітям знайти відповідь.

— Перші питання дитини — це привід до спілкування, притягнення уваги до себе. Якщо ви не будете відповідати на них, дитина не буде ставити пізнавальні питання.

На рівні внеситуативно-особистісного спілкування:

— Розпитуйте дітей про характер та вчинки персонажів художніх творів: На початку допомагайте їм дати оцінку.

— Від обмірковувань конкретних ситуацій у групі переходьте до обмірковування загальнолюдських цінностей та норм поведінки.

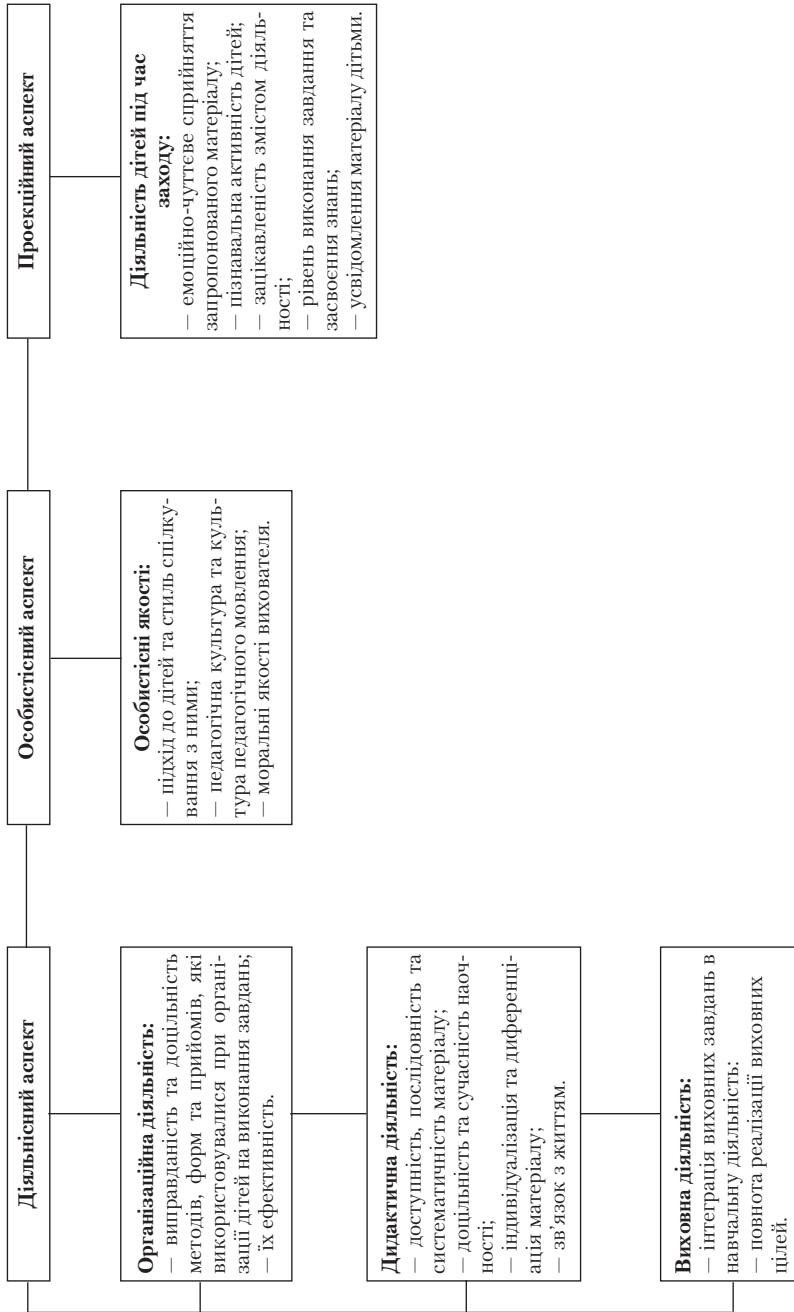
— Спонукайте дітей до розповіді про свої почуття, плани, враження, надавайте їм приклад.

— Бесіди про людські якості, риси характеру будуйте на актуальних для дитини темах (неохайність, жадність, грубість).

Вихователю

1. Вчіться створювати собі внутрішні стимули, щоб «треба» перетворювалось у «хочу» (зосередитись на тонкоцах методики, теорії)
2. «Виконуйте вранці самий складний творчий розумовий труд»
3. «Надавайте власним ідеям наочність, інсценуйте їх».
4. Визначайте у програмі ті «вузлики» знання, від міцності яких залежить розвиток мислення дитини.
5. Спробуйте створити собі «другу програму» — читання статей, брошур, ознайомлення з якими викликало б хвилю інтересу у вас, а згодом — для дітей.
6. Продумуйте, що треба залишити недомовленим, не припускайте диспропорції між знаннями й уміннями.
7. Навчайтесь одержувати радість від інтелектуальної праці самі та даруйте її дітям.

Алгоритм аналізу педагогичної діяльності вихователя

Визначення професійного рівня педагога (карта самоаналізу).

Прізвище, ім'я, по батькові педагога:

Дата проведення самоаналізу:

позиції рівень	1	2	3	4						5	6	7	8	9	10
	a	б	в	г	д	е	i								

Критерії для самоаналізу:

1 — впровадження в практику роботи особистісно-орієнтованої моделі спілкування з вихованцями.

2 — вміння бачити реальні та потенційні можливості дитини і співвідносити їх з вимогами програми даного віку.

3 — знання психофізичних можливостей дитини та її індивідуальних особливостей, використання цих знань для здійснення диференційованого підходу до виховання та навчання.

4 — володіння методикою навчання:

- а) ДНС та розвиток мовлення;
- б) фізвиховання;
- в) розвиток пізнавальних процесів;
- г) зображенувальна діяльність;
- д) праця;
- е) гра;
- і) морально-етичне виховання.

5 — творчий підхід до роботи.

6 — пізнавальні вміння (самоосвіта, мобілізація знань).

7 — конструктивні вміння (побудова діяльності).

8 — проекційні вміння (вміння планувати, намічати перспективи).

9 — організаційні вміння.

10 — комунікативні вміння (взаємозв'язок з дітьми, колегами та батьками).

Визначення професійного рівня педагога (до картки-перспективи):

Позиції	Критерії
1	Впровадження в практику роботи особистісно-орієнтованої моделі спілкування з вихованцями.
2	Вміння бачити реальні та потенційні можливості дитини і співвідносити їх з вимогами програми даного віку.
3	Знання психофізичних можливостей дитини та її індивідуальних особливостей, використання цих знань для здійснення диференційованого підходу до виховання та навчання.

4	Володіння методикою навчання:
a)	ДНС та розвиток мовлення;
б)	фізвиховання;
в)	розвиток пізнавальних процесів;
г)	зображенувальна діяльність;
д)	праця;
е)	гра;
i)	морально-етичне виховання.
5	Творчий підхід до роботи.
6	Пізнавальні вміння (самоосвіта, мобілізація знань).
7	Конструктивні вміння (побудова діяльності).
8	Проекційні вміння (вміння планувати, окреслювати перспективи).
9	Організаційні вміння.
10	Комунікативні вміння (взаємозв'язок з дітьми, колегами та батьками).
Позначення рівня: 1 2	
3 4	

Визначення професійного рівня педагога (картка-перспектива).

Прізвище, ім'я, по-батькові педагога:

роки																	
позиції	рівень	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4

Висновки та рекомендації:

Визначення професійного рівня педагога (зведенна карта)

Критерії аналізу:	Педагоги по-знищенню									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1- впровадження в практику роботи особистисно-орієнтованої моделі спілкуванні з вихованцями.										
2-вміння бачити реальні та потенційні можливості дитини співідносити їх з вимогами програми даного віку.	1									
3-знання психофізичних можливостей дитини та її індивідуальних особливостей, використання цих знань для здійснення диференційованого підходу до виховання та навчання.	2									
4-володіння методикою навчання:	3									
а) ДНС та розвиток мовлення;										
б) фізичного розвитку;										
в) розвиток пізнавальних процесів;										
г) зображенувальна діяльність;										
д) праця;										
е) гра;										
1) морально-стичне виховання,										
5-творчий підхід до роботи.										
6-пізнавальний вміння.										
7-конструктивні вміння.										
8-проектний вміння.										
9-організаційні вміння.										
10-комунікативні вміння.										
Рівні:	Висновки та рекомендації									
I. Вихователь-дослідник, митець.										
II. Вихователь-спеціаліст, професіонал.										
III. Вихователь-молодий спеціаліст.										
IV. Вихователь, що потребує підвищеної уваги.										

СИСТЕМА вивчення роботи вихователя в період атестації

1. Планування роботи, спрямованої на формування всебічно розвинутої дитини.
2. Розвиваюче середовище, що забезпечує оптимальні умови розвитку дітей.
3. Форми вивчення та врахування знань про дитину в навчально-му процесі.
4. Здійснення навчально-виховного процесу:
  - аналіз прогулянки
  - аналіз різних видів занять
  - розвага
  - взаємодія з колегами, дітьми
  - стиль взаємовідносин з дітьми
  - реалізація особистого підходу в освітньо-виховному процесі.
5. Робота з батьками:
  - збори-зміст, вміння вихователя
  - педобуч — система освіти батьків
  - співпраця — гуртки
  - співдосуг — свята.
6. Підвищення кваліфікації:
  - виступ перед колегами після відвідування курсів, відвідування методичних заходів.
  - впровадження рекомендацій курсів і методичних заходів у практику роботи
  - результативність підвищення кваліфікації.

Експертна оцінка діяльності педагога (вихователя, музичного керівника)

Критерії оцінки			
	іноді	зазвичай	ніколи
1. Характер особистісно-орієнтованої взаємодії вихователя з дітьми <ul style="list-style-type: none"> — чи може визначити індивідуальні особливості дітей — чи може простежити динаміку розвитку дитини — чи може розповісти про дитину, як особистість (систему цінностей, інтереси, самооцінку, соціальні почуття, волю, базові якості, світогляд) — як розв'язує проблему формування дитини, як особистості (активність, творчість, індивідуальність, самостійність)			

2. Вплив педагога на розвиток кожної дитини — динаміка розвитку дитини за рік (віковий період) — своєчасність появи новоутворень у дітей групи — захищеність дітей у присутності педагога — бажання дітей відвідувати садок			
3. Професійні смислові установки наявність чіткої педагогічної позиції, здатність її сформувати, обґрунтувати, відстояти готовність бути порадником та заступником для дітей			
4. Володіння педагогічними технологіями — надає перевагу технологіям: • традиційним • інноваційним чи адекватно застосовує чи враховує конкретну ситуацію — чи враховує стан дитини — чи здатний творчо використовувати ідею, технологію — чи має авторський доробок — чи вміє аналізувати діяльність чи вміє прогнозувати педагогічний процес			
5. Організація розвивального середовища — обмежується організацією предметного середовища — збагачує предметне середовище — використовує природне середовище — використовує соціальне середовище для формування соціальної компетентності — виявляє творчість у збагаченні розвивального середовища — здатний об'єктивно оцінити розвивальний ефект середовища.			

НАПРЯМКИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИМ ПРОЦЕСОМ В УМОВАХ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Під час модернізації практики дошкільної освіти передбачається поступова переорієнтація свідомості педагогів, які ще надають перевагу навчально-дисциплінарній моделі педагогічного процесу на терена особистісно орієнтованої педагогіки.

Всі матеріали, розміщені в даному розділі мають системний характер, надають змогу надати оцінку, зробити аналіз та висловити оцінну думку щодо якості дошкільної освіти в конкретному закладі, конкретній віковій групі.

Оцінити, за визначенням О. Кононко, означає висловити об'єктивне, зрозуміле, обґрунтоване, доброзичливе судження.

Порядок розміщення матеріалів зумовлено логікою побудови педагогічного процесу в нових умовах та приоритетними напрямками контролю.

Розподіл розвиваючих завдань за трьома блоками педагогічного процесу наголошує на необхідності передбачити різні види взаємодії педагога та дитини в процесі учіння: блок спеціально організованого учіння у формі занять, блок сумісної діяльності вихователя з дітьми, блок вільної самостійної діяльності дітей. Адекватно побудованому процесу здійснюється й психолого-педагогічний аналіз занять, сумісності діяльності вихователя та дітей, самостійної діяльності дітей.

Системному контролю за роботою сприятимуть плани вивчення умов для здійснення особистісно-орієнтованого підходу в навчально-виховному процесі, напрямки вивчення умов гармонійного розвитку дитини, розвитку уяви, також комплексне вивчення стану освітньо-виховного процесу.

Наступний матеріал структуровано за напрямками навчально-виховного процесу згідно Базової програми розвитку особистості дитини.

- Оцінка ефективності педагогічної діяльності щодо фізичного розвитку дитини — містить питальник до спостереження.
- Вивчення навчально-виховного процесу, спрямованого на соціально-моральний розвиток дитини представлено у вигляді плану-програми перевірки, питань до аналізу спільноДіяльності дітей.
- Система роботи з вивчення емоційного розвитку дитини розроблена як моніторинг процесу і складається з експертної оцінки, констатуюче — коригуючої роботи, та аналізу роботи системи.
- Аналіз навчально-виховного процесу, спрямованого на форму-

вання пізнавальної активності дитини розроблений, як експертиза складових педагогічного процесу – діти, педагог, розвивальне середовище.

- Аналіз образотворчої діяльності як організованої, так і самостійної представлено планами системних спостережень і окремими картками щодо аналізу результатів діяльності дітей.
- Аналіз навчально-виховного процесу, спрямованого на розвиток креативного потенціалу дитини запропоновано робити в алгоритмі «створення умов для розвитку креативності – творча діяльність дітей – особистісний підхід до дітей – специфіка керівництва педагога – наявність творчих пріоритетів дітей».

Вивчення умов для здійснення особистісного підходу у навчально-виховному процесі

Зміст контроля	Методика організації контролю
1. Створення умов для вивчення особистості дитини.	<p>1.1 Ознайомлення з матеріалами діагностики:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ігри, тести для вивчення; • Результати діагностики; • Характеристика групи; • Картка індивідуального розвитку; • Дитячі малюнки-анкети: «Чим люблю займатися» «Чому хочу навчитися» • Протоколи запису діагностування. <p>1.2 Співбесіда з вихователями по матеріалам діагностики.</p>
2. Створення умов для розвитку особистості з урахуванням запитів дитини.	<p>2. Створення розвиваючого предметного середовища:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Урахування віку, статі дітей (ігри, іграшки, праця); • Урахування інтересів дітей.
3. Створення умов для задоволення потреб у спілкуванні.	<p>3. Спілкування з батьками:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Малюнок сім'ї, спілкування з різними дорослими (гурткова робота); • Спілкування з однолітками, його зміст (спостереження ігор, трудової діяльності, заняття); • Спілкування із різновіковими партнерами, відношення до них у різних видах діяльності; • Спілкування у різновікових спільнотах у спеціально організованих ситуаціях.
4. Рівень спілкування дітей з однолітками.	<p>4. Спостереження за дітьми у різних видах організованої та вільної діяльності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Спілкування (розуміння, визнання, прийняття); • Чи склалось у групі дітей громадська думка, яка має вплив на розвиток особливості кожної дитини? • Вміння діяти разом; • Місце лідерів та їх вплив на групу ровесників; • Чи є ізольовані діти, причини неприйняття їх у дитячий колектив.

5. Створення умов для пізнавального розвитку дітей.	5. Рівень проведення занять: <ul style="list-style-type: none"> • Чи створюють зону найближчого розвитку кожній дитині в організованих заняттях? • Чи забезпечена активна позиція кожній дитині у процесі навчання?
6. Рівень емоційної чутливості дітей.	6. Спостереження за дільми у процесі <ul style="list-style-type: none"> • читання казок; • спостережень у природі; • сприймання творів мистецтва; • Чи сформована у дітей адекватна емоційна чутливість?
7. Вияв обдарованих дітей.	7. — Наявність індивідуальних завдань для здібних та обдарованих дітей; <ul style="list-style-type: none"> • Організація виставок дитячої творчості.
8. Робота з батьками.	8. Взаємозв'язок та співробітництво дошкільного закладу та сім'ї: <ul style="list-style-type: none"> • Анкетування батьків.
9. Рекомендації.	

Особистісно-орієнтована модель спілкування в пізнавальній діяльності

1. Чи враховуються інтереси дітей у навчанні?
2. Чи виявляє вихователь непідробний інтерес до діяльності дитини?
3. Чи сам вихователь є зразком пізнавальної активності, демонструє дитині пошук шляхів вирішення пізнавального завдання?
4. Чи створює вихователь спеціальні ситуації у яких заряджає дітей активним пізнавальним інтересом до світу?
5. Чи моделює конкретні практичні дії з об'єктами пізнання у супроводі мовленнєвої активності?
6. Чи організує експерименти та обстеження того, що навколо дитини (предмети, їх функції, способи виникнення).
7. Чи мають усі діти рівні можливості висловити свою думку, повідомити свої висновки у рішенні пошукового завдання?
8. Чи враховують вихователі індивідуальні особливості та якості розумової діяльності (швидкість думки, рішучість, вміння будувати свою відповідь, проявляти ініціативу в складній ситуації)?

Напрямки вивчення умов для гармонійного розвитку дитини

Суб'єктивні умови.

Чи займає вихователь позиції особистісно-орієнтованого підходу до дітей:

- Знання вікових особливостей;
- методи вивчення дітей, об'єктивність матеріалу;

— наскільки вивчені психологічні особливості, інтереси, схильності дитини;

Чи займає позицію рівноправного партнера у сумісній діяльності:

— знання традиційних і нових методів навчання, раціональне їх використання;

— прояв творчості у роботі;

— активність у створенні розвиваючого середовища;

— засоби заличення дітей до діяльності, в якій розвиваються здібності дітей (гуртки, група, інд. робота);

— рівень загальної культури, прагнення розширювати свої знання;

— зв'язок з родинами дітей.

Об'єктивні умови.

1. Умови, які сприяють розвитку пізнавальних здібностей:

— система роботи розвитку психічних процесів (ігри, картотека ігор);

— зона творчого розвитку (карта, глобус, мікроскоп, обладнання для проведення дослідів, колекції, годинники, покидьковий матеріал, розвиваючі ігри);

— раціональне використання розвиваючого середовища;

— використання у роботі ТРВЗ.

2. Умови, що сприяють розвитку емоційної сфери дитини:

— наявність художнього середовища (матеріали для художньої діяльності, їх розташування, доступність дітям);

— наявність авторських картин, репродукцій, ілюстрацій;

— різні види театрів;

— використання технічних засобів;

— каталог музичних класичних творів;

— практичні вміння дітей (різноманітні прийоми роботи з зображенальними матеріалами);

— бібліотека дитячої художньої літератури.

3. Умови, що сприяють вольовому розвитку дитини:

— наявність спортивного залу, спортивного майданчика, тренажерів, нестандартне обладнання;

— регулярна участь у трудовій діяльності;

— участь у колективній праці дітей.

План вивчення розвитку уяви у дітей дошкільного віку

Зміст контроля	Методика організації контролю
1. Виявлення рівня розвитка уяви у дітей.	<ul style="list-style-type: none"> — Колективне малювання «Чарівний ліс», «Чого на світі не буває?» — Гра «Продовжи казку», «Придумай свій кінець казки». — Гра «Перетворення кола». — Саморобні книжки з казками дітей.
2. Аналіз методів, прийомів та форм роботи з дітьми.	Спостереження прогулянок, роботи з природним матеріалом, сумісної мовленнєвої діяльності, заняття з образотворчої діяльності.
3. Система планування роботи з цього питання.	Аналіз планів роботи за квартал. Співвідношення заняття, сумісної діяльності та самостійної діяльності дітей.
4. Створення умов для розвитку уяви.	<p>Куточки самостійної творчої діяльності:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Мовленнєвої; — Театрально-мовної; — Музичної.
5. Використання результатів дитячої творчості в оформленні дошкільного закладу.	Дитячі роботи у інтер'єрі групи, іграх. Іграшки-поробки в ігрових куточках. Організація виставок дитячих робіт для батьків.

Комплексне вивчення стану освітньо-виховного процесу

Мета. Вивчення психолого-педагогічних умов щодо виховання та розвитку дітей групи.

Зміст контроля	Методика організації контролю
1. Залучення дітей до гігієнічної культури.	<p>Бесіда з дітьми про здоровий спосіб життя.</p> <ul style="list-style-type: none"> о Як люди піклуються про своє здоров'я? о Для чого його треба зберігати? о Як ти допомагаеш собі бути здоровим? <p>Спостереження режимних моментів з метою вивчення практичних навичок у дітей.</p>
2. Залучення дітей до рухової культури.	Результати обстеження основних рухів. Перегляд й аналіз ранкової гімнастики, заняття, фізичної культури на прогулянці, спортивних розваг, свят.
3. Організація ігор, як засобу спілкування, розвитку, пізнання на-вколишнього.	Аналіз змісту ігрових зон (центрів) – розвиваючи ігри, сюжетно-рольові (відповідно віку, тематиці), ігри-драматизації.
4. Розвиток активно-пізнавального відношення до природи.	<ul style="list-style-type: none"> о Куточки природи та праця в них; о Експериментальна робота з рослинами та неживою природою; о Система спостережень і занять; <p>Аналіз планів роботи, перегляд заняття, праці у природі.</p>

5. Організація роботи з розвитку мовлення.	о Обстеження мови вихователем. Корекція звуковимови. о Збагачення словника дітей. о Розвиток зв'язного мовлення. Бесіда з дітьми "За що я люблю дитячий садок".
6. Організація роботи з образотворчої діяльності.	Куточок краси у групі, наявність матеріалів для вільного використання. Аналіз дитячих робіт. Принципи їх зберігання. Виставки дитячої творчості. Спостереження та аналіз занять.
7. Організація музичного виховання.	Аналіз планів роботи, спостереження музичних занять. о Чи вміють діти співати? о Чи вміють діти танцювати? о Чи виявляють творчість? Методи і прийоми розвитку пісенної та танцювальної творчості музичного керівника. Взаємоз'язок з вихователями.
8. Навчання української мови.	Навчально-методичне забезпечення. Спостереження занять, аналіз планів. Бесіда з дітьми з метою виявлення рівня мовленнєвих навичок відповідно віку.
9. Ознайомлення дітей з елементами математики.	Аналіз планів. Спостереження роботи. Свідоме оволодіння математичними поняттями. Додержання принципа "від практики до узагальнень" Ігри та роздавальний матеріал.
10. Трудове виховання.	Спостереження за дітьми. Відношення дітей до праці.
11. Реалізація особистісної моделі взаємодії вихователя і дітей.	Спостереження за опитувальником на визначення моделі взаємодії.
12. Використання інноваційних технологій на практиці.	Спостереження узгоджується з вихователем. Визначення результативності роботи.
13. Система планування роботи у групі.	Вивчення системи планування. Врахування навчання, сумісної діяльності, створення умов для самостійної діяльності, індивідуальної роботи.
14. Доцільність предметно-просторового седовоща.	Співбесіда з вихователем про перспективу змін і поповнення ігор вихованих, куточків природи і творчості.
15. Професійний рівень та підвищення педагогічної майстерності, результативності участі у методичній роботі педагогів.	- Самоаналіз вихователів; - Аналіз відвідування семінарів, самоосвіти та самовдосконалення; - Співбесіда, рекомендації.
16. Висновки та рекомендації.	

Розподіл розвиваючих завдань за трьома блоками педагогічного процесу

I. Блок спеціально організованого навчання у формі занять.

Включаються цілі, реалізація яких потребує систематичної постанови перед дітьми чіткої послідовності спеціальних завдань, відповідно логіки розвитку тих чи інших здібностей (сенсорних, розумових), логіці окремого предмета (математика, грамота), а також завдання щодо формування у дітей елементів навчальної діяльності.

Дорослий – ініціатор активності дітей, він обирає необхідні засоби, оцінює якість та результат діяльності дітей. Послідовно плануючи навчальні завдання, педагог може варіювати конкретні матеріали, враховуючи інтереси дітей.

Сітка занять у різних вікових групах

Види занять	Кількість занять			
	Молодша група	Середня група	Старша група	Підготовча група
1. Музикально-ритмічні.	2 Музика фізкультура	2	2	2
2. Заняття пізнавального розвитку (ознайомлення з навколошнім).	2	2	2	2
3. Заняття з розвитку дитячої художньої діяльності.	1 Малювання, конструювання.	1 Малювання, аплікація, конструювання.	1	1
4. Заняття з математики.	—	1	1	1
5. Заняття з грамоти	—	—	1	1

II. Блок сумісної діяльності вихователя з дітьми.

Вирішуються завдання з розвитку соціальних навичок, засвоєння різних видів діяльності (гри, конструювання, образотворчої діяльності), залучення до мистецтва, моральних цінностей, поширення уявлень про світ, а також завдання з розвитку мови (виключаються заняття з грамоти). Робота з дітьми в цьому блоці виключає спеціально організовані заняття. Активність дітей може бути викликана вихователем, який заохочує їх до діяльності, демонструє відповідну зацікавленість нею.

Також вихователь може включатися до вже виниклої діяльності дітей, спрямовувати її хід зсередини, як рівноправний партнер. Сумі-

сна діяльність вихователя з дітьми має бути ненав'язливою і не жорсткою для дітей. Міра їх включення у діяльність залежить від уміння вихователя показати, як це цікаво.

Тут існує баланс між ініціативою дітей і дорослого у доборі мети діяльності;

відборі конкретного матеріалу для неї.

В цей блок включаються різні форми дитячої активності:

- слухання казок, оповідань і бесіди з дітьми за змістом прочитаного;
- розігрування ролей до казок, драматизація творів;
- розучування віршів за ролями, переказ творів у різних його видах (озвучення діафільмів, ілюстрацій, оживлення ілюстрацій);
- розглядання картин; розвиток мовної творчості дітей, придумування загадок, історій до картин (сумних, веселих, фантастичних, казкових), придумування казок та розігрування їх за допомогою різних видів дитячих театрів;
- ігри з малюнками, складання описових розповідей, розпізнавання за описом («Що бачу за вікном», «Що у мене на малюнку?» «Що я сфотографував?»);
- слухання музики;
- розглядання ілюстрацій до книжок, знайомство з творчістю художників-ілюстраторів;
- створення своїх ілюстрацій (книг) до прочитаних творів;
- розглядання репродукцій картин художників-класиків;
- реалізація моделей пізнання світу, краси (Е.В. Белкіна) та створення;
- мистецтвознавчі спостереження в природі;
- залучення до моральних цінностей;
- розвиток мовної творчості дітей (за книгою Дженні Радарі «Граматика фантазії»);
- розвиток творчої уяви — система А. Страунінг, «Чего на свете не бывает» О. Діяченко та інші;
- розвиток пізнавальної діяльності:
- розвиваючі ігри Б. Нікітіна, М. Монтесорі, «Введение в мир числа», «Колір, форма, кількість», «Давайте поиграєм», «Розвивайте розум дитини», «Принц ищет Золушку» та інші;
- організація пошуково-дослідницької діяльності у природі;
- ТРВЗ — теорія вирішення винахідницьких завдань;
- навчання читанню за методикою М. Зайцева;
- сюжетні ігри за участю дорослого;
- малювання, ліплення;
- сумісна праця у природі, куточку, на городі;

- прибирання ділянки, художня праця (в'язання, лозоплетіння, килимарство, виготовлення поробок з бросового матеріалу, ап-лікація з листя, пуха, тканини, виготовлення букетів);
- екскурсії, фізкультурні вправи на прогулянці.

Доцільно іноді будувати сумісну діяльність з відкритою кінцівкою так, щоб дитина за бажанням могла її самостійно продовжувати поки має інтерес. Для цього необхідно створити предметне середовище та організувати простір групової кімнати, який дає змогу вихователю не переривати діяльність дітей, а самому переходити від однієї групи дітей до іншої.

III. Блок вільної самостійної діяльності дітей. «Особистий час».

Дитина самостійно обирає діяльність за своїми нахилами, інтересами, що забезпечує можливість саморозвитку дитини.

У рамках цього блоку розвивається творча активність дітей у різних видах діяльності, вільне експериментування з матеріалами. Дитина має можливість самореалізації, сама регулює свої дії, відношення, здобуває відчуття самоповаги, гідності, пізнає себе.

Діти засвоюють вміння діяти у групі однолітків, кооперуватись з ними, вступати в самостійні змагальні відношення, реалізує елементи специфічної дитячої субкультури, які необхідні для життя в дитячому суспільстві. Для розвитку умінь взаємодії з однолітками цей блок має винятково важливе значення.

Через самостійну активність з матеріалами, дитина продовжує удосконалювати здібності та вміння, основи яких закладаються у перших двох блоках.

Функція вихователя — створити різноманітне предметне середовище, яке буде забезпечувати дитині вибір активності, відповідно до її інтересів і носити розвиваючий характер. (Це матеріали для ігор, мальовання, ліпління, для самостійних фізичних вправ, книги), а також виділити «особистий час» дітям.

Питання до психолого-педагогічного аналізу заняття

1. Аналіз плану заняття:

— мета, структура, її відповідність меті, об'єм змісту (нових і закріплення набутих раніше).

2. Аналіз місяця заняття в системі навчання (наявність перспективного плану з розділу, зв'язок з завданнями попереднього заняття).

3. Аналіз організаційної діяльності (прогнозування драматургії заняття з урахуванням організації початку, переходу між структурними частинами, логічного завершення, підтримка інтересу до діяльності, темпу, ритму роботи).

4. Посібники та дидактичний матеріал, відповідність їх меті заняття.

5. Аналіз моделі взаємодії дітей та вихователя та вплив вихователя на діяльність дітей.

6. Вміння вихователя повідомлювати дітям мету діяльності, доступно повідомлювати завдання, вести діалог, надавати можливість кожному приймати участь у розмові, обговорюванні шляхів виконання завдань.

7. Вміння вихователя організувати активну дитячу діяльність в парах, трійках, четвірках, мікргрупах і забезпечити участь кожної дитини у вирішенні проблемної ситуації або завдання.

8. Співвідношення інформативного матеріалу, який надає вихователь і практичної діяльності дітей.

9. Аналіз грамотності специфічного змісту заняття, здатність забезпечити

розвиваюче навчання, засвоєння дітьми дій з роздатковим матеріалом, уміння передбачити необхідні дії, планувати хід їх здійснення, супроводжувати поясненнями, створення проблемних ситуацій...).

10. Аналіз діяльності дітей:

• Чи приймають завдання вихователя та виконують його, або

1. ігнорують;

2. не виявляють інтересу, але підкоряються;

• Чи вміють працювати в загальному темпі (активність, працездатність), співробітництво з однолітками;

• Чи вміють реально порівняти результати своєї діяльності зі зразком і вносити зміни у свою роботу (самоаналіз, оцінка);

Співвідношення проявів виконавства та ініціативності.

11. Висновки та рекомендації.

Питання до психолого-педагогічного аналізу сумісної діяльності

1. Аналіз організації діяльності:

• Як вихователь залучає дітей до сумісної діяльності (проблемна ситуація з ініціативи вихователя, дітей)?

• Як діти сприймають ситуацію?

• Який рівень підготовки дітей до досягнення мети діяльності?

• Які результати діяльності, як їх оцінюють?

• Чим завершується діяльність (доведена до кінця, відкритий кінець, його доцільність)?

2. Аналіз діяльності вихователя:

• Чи зацікавлений вихователь у роботі, яку починає з дітьми?

• Чи відкритий він до дітей або «одягнув маску»?

- Чи вміє підтримувати активність дітей, додержується темпу, чи підганяє дітей, або гає час?
  - Чи здатен швидко помічати реакцію дітей, вирішувати конфлікти, що виникають, підтримувати їх інтерес до діяльності?
  - Чи заохочує ініціативу дітей, регламентує участь кожної дитини, чи опікує, робить все за дітей сама?
  - Чи додержується диференційованого підходу до дітей?
  - Яку участь приймає вихователь у діяльності дітей?
3. Аналіз діяльності дітей:
- Чи виявляють діти інтерес до діяльності або байдужі (співвідношення тих і інших)?
  - Чи виявляють активність у пошуку рішень проблеми чи байдужі?
  - Співвідношення ініціативних дітей та виконавців.
  - Як оцінюється взаємодія вихователя і дітей («поряд», «над», «за», «разом»)?
4. Висновки та рекомендації.

Питання до психолого-педагогічного налізу самостійної діяльності дітей

1. Аналіз оточуючого розвиваючого середовища, створеного вихователями:
  - центр художньої, театрально-мовленневої діяльності;
  - центр пізнавальної діяльності (куточок мислення);
  - центр екологічної культури і експериментальної діяльності;
  - світ улюблених іграшок і ігор (сюжетно-рольові ігри відповідно віку та інтересів дітей);
  - центр здоров'я (обладнання та посібники для фізичних вправ та ігор).
  - центр грамотності (навчання грамоті, лічбі).
2. Аналіз планування роботи щодо створення умов та непрямих методів керівництва.
3. Аналіз взаємодії дітей і дорослих:
  - вихователь не втручається в дитячу діяльність;
  - діти діють вільно та самостійно.
4. Як використовуються результати дитячої діяльності (в іграх, як подарунки, для себе, для виставки, для інших дітей, дорослих)?

Оцінка ефективності педагогічної діяльності у сфері «я фізичне»

Мета: З'ясувати здатність педагога до реалізації завдань фізично-го розвитку дитини.

Критерії оцінювання	Оцінка
<ul style="list-style-type: none"> — Створює умови для фізичної і психічної захищеності дітей дошкільного віку (створює умови безпечної для фізичного благополуччя та хорошого самопочуття); — Проводить заходи по зміцненню здоров'я — охороні життя дитини; — Щоденно проводить заняття з фізичної культури; — Заохочує дітей до вияву активності в іграх, змаганнях, атракціонах; — Оцінює успіхи дитини не за показниками її рухових досягнень, а враховуючи старанність, докладені вольові зусилля; — Розширяє знання дошкільника про своє тіло, надає доступну та життєво необхідну інформацію; — Шляхом спостережень та пояснень підживотить дитину до розуміння того, що для зростання та розвитку організма необхідно дотримуватися певного розпорядку дня; — Закріплює навички поведінки за столом; — Вправляє в умінні культури їжі; — Стимулює дітей самостійно стежити за чистотою тіла, усувати забруднення та неохайність у зовнішньому вигляді; — Задучає дітей до виконання основних рухів; — Вправляє у виконанні танцювальних вправ, рухливих ігор та ігрових вправ, вправ спортивного характеру; — формує міцні рухові навички та забезпечує якість їх виконання; — Формує потребу систематично займатися фізкультурою, спортом; — Виховує самостійність у рухливих іграх, виконанні правил гри; — Спонукає дітей виявляти спрітність, сміливість, винахідливість, коректне ставлення до своїх однолітків; — Вправляє в умінні домагатися високого стандарту якості, контролювати проміжні та кінцевий результати; — Стимулює прояви творчої активності в руховій діяльності; — Розуміє стан вихованця на початку розпочатої дії; — Формує потребу (схильність) діяти самостійно; — Впливає на унормованість життєдіяльності дитини вдома.	

Вивчення навчально-виховного процесу, спрямованого на соціально-моральний розвиток дитини

1. Керівництво та контроль. Управління процесом:

- Обговорення на педрадах завдань, стану, результатів навчально-виховного процесу, спрямованого на соціально-моральний розвиток дитини.
- Зміст методичної роботи, наявність рекомендацій кожного методичного заходу, їх спрямованість на забезпечення інтегрованого підходу як єдиності морального, соціального і духовного

компонентів, створення системи роботи щодо формування активного, свідомого ставлення дитини до явищ навколошньої дійсності.

- Контроль за навчально-виховним процесом, обговорення результатів контролю в різних формах роботи з кадрами, наявність перспективи подолання недоліків, вивчення досвіду, впровадження інновацій.

2. Професійна майстерність педагогів:

- Курсова перепідготовка, активність у процесі опрацювання після курсового завдання.
- Забезпечення результативності відвідування методичних заходів.
- Самоосвіта, самоаналіз, самозмінення до образу ідеального дорослого.
- Спрямованість на пізнання закономірностей, системи, методів та прийомів соціально-морального розвитку дитини.
- Здатність сформувати основні соціальні компетентності дитини.
- Спроможність забезпечити дитині позицію суб'єкта соціалізації (активність, само активність).
- Врахування індивідуальних особливостей дітей.
- Вміння визначити та простежити динаміку розвитку соціальної компетентності дитини.

3. Створення умов для розвитку дитини та її максимальної самореалізації:

- Орієнтація педагогів на цілісний розвиток особистості дитини в сфері «люди», тобто інтеграція морального, духовного, соціального виховання.
- Сприятливі умови для формування моральної свідомості (знання моральних норм, почуттів, народження совісті як внутрішньої інстанції), моральних ставлень (системи цінностей, оцінки вчинків та дій), моральної діяльності (вміння керуватись у своїй поведінці моральними нормами).
- Умови для застосування на практиці соціальної взаємодії: організація спільної діяльності з різновіковими партнерами, включення в дитяче співтовариство; наявність «особистого часу», умов для різних видів самостійної діяльності.
- Використання спостережень, етичних бесід, рольових ігор, малювання, музичних етюдів, ігор-драматизацій, предметно-практичної, пізнавальної діяльності, читання та обговорення художніх творів, розглядання картин та ілюстрацій, обговорення реальних ситуацій спілкування тощо для соціально-морального розвитку.

4. Сформованість основ соціальної компетентності у дітей:

- Вміння орієнтуватися у світі людей (рідні, близькі, знайомі, незнайомі люди; люди різної статі, віку, роду занять тощо).
- Здатність розуміти іншу людину (її настрій, потреби, особливості поведінки).
- Вміння поважати інших людей, допомагати, дбати про них.
- Вміння обирати відповідні ситуації спілкування та спільної діяльності.

Аналіз соціально-емоційного розвитку дітей молодшого дошкільного віку

Критерії	На початок року	На кінець року
<p>— Наявність навичок: самообслуговування, культурно-гігієнічних, організованої поведінки в д/з, вдома, на вулиці.</p> <p>— Здатність бути уважним до дорослого, бути вдячним за допомогу, ввічливим, мати елементарні уявлення про доброту, чутність, товариськість, називати дітей на імення, дорослого — на ім'я по-батькові.</p> <p>— Чи виявляють стриманість та відчувають межу припустимої поведінки, належну дистанцію у стосунках з різними людьми.</p> <p>— Елементарна здатність поводитися морально за відсутності контролю дорослих.</p>		

Індикатори, тобто показники розвитку дітей старшого дошкільного віку ви знайдете в Базовому компоненті, сфера «Люди» у стовпчиках праворуч.

5. Висновки та рекомендації.

Аналіз організації сумісної діяльності дітей

Група _____ Термін _____

Вихователь: _____

Вид діяльності _____

№	Критерії аналізу	Оцінка	Висновки
1	Формування навичок та вмінь: Формулювати мету діяльності		
2	Планувати діяльність сумісно з партнером		

3	Разом із партнером добирати засоби досягнення мети		
4	Розподіляти обов'язки		
5	Дотримуватися правил діяльності		
6	Адекватно оцінювати діяльність		
7	Виявляти повагу та інтерес до партнера		
8	Надавати допомогу		
9	Врахування думки партнера		
10	Адекватне ставлення до успіху та невдач партнера		
11	Безконфліктне вирішення проблемних питань		
12	Забезпечення співвідношення між ініціативою та реактивністю у адресу партнера		
13	Особистий приклад сумісної діяльності		

Аналіз мовленнєвого заняття

Група: _____ дата _____
 Вихователь _____

Мета: визначити ефективність роботи спрямованої на розвиток комунікативно-мовленнєвих здібностей дітей.

№	Критерії аналізу	Оцінка	Висновки
1	Зміст: - орієнтація на спілкування із дорослим - орієнтація на дитину-партнера		
2	Діалогічні стосунки: - ініціативність висловлювань; - розвиток активної позиції слухача		
3	Засоби спілкування: - розвиток вміння підтримувати діалог; - стимулювання використання емоційних засобів виразності (міміки, рухів тіла)		
4	Стимулювання висловлювань комунікативного типу (питання, коментар, обговорення, мовленнєва ініціатива)		
5	Розвиток способів спілкування: - адресність; - доброзичливість; - аргументованість.		

Пропозиції:

План тематичної перевірки
«Створення умов щодо розвитку соціальної компетентності
дитини»

Мета: акцентувати увагу педагогів на вирішенні питань соціалізації дитини, визначити ефективність системи роботи спрямованої на забезпечення соціальної компетентності дітей відповідно до вікових можливостей.

№	Критерії аналізу	Форма проведення
1	Компетентність педагога в обсязі завдань соціально-морального розвитку дитини.	— Аналіз планування освітнього процесу.
2	Організація сумісної діяльності дітей.	— Спостереження сумісної діяльності різної спрямованості(пізнавальної, творчої, ігрової) — Спостереження поведінки дітей в різних видах сумісної діяльності;
3	Збагачення змісту мовленнєвих занять.	— Ефективність використання сценаріїв розвивального спілкування, вправ для розвитку діалогічного мовлення, кооперативних видів діяльності.
4	Розвиток комунікативно-мовленнєвих здібностей дітей	— Аналіз рівня розвитку комунікативно-мовленнєвих здібностей дітей.
5	Створення простору спілкування.	— Заохочення дітей до сумісної діяльності, вирішення проблемних соціально-моральних ситуацій в повсякденному житті;
6	Взаємодія з батьками	— Залучення батьків до вирішення завдань соціально-морального розвитку дитини

Протокол виявлення динаміки становлення базових якостей особистості дітей молодшого дошкільного віку в різних сферах життєдіяльності

група № _____

		Показники					
само- стійність		Розуміє що багато чого може зробити сама Виявляє самостійність в процесі: самообслуговування ігрової діяльності Займається самостійною художньою діяльністю Здатна не звертатися по допомогу без необхідності					
працелюбність		Ініціює бажання посильно допомагати дорослим Докладає зусиль Радіє завершеності процесу Виконує доручення дорослого Самостійно виробляє елементарні трудові цілі, намагається реалізувати їх					
пло- дяність		Виявляє бажання довше знаходитися з дітьми Поводиться привітно, турбується про іншого Намагається налагодити дружні стосунки					
розум- ливість		Вдається до елементарних розміркувань Аналізує побачене(чому так трапилося) Виробляє елементарні судження Виявляє бажання обговорювати події, вчинки, та їх наслідки					
справед- ливість		Вміє домовлятися (самостійно, з допомогою) Намагається брати до уваги інтереси оточуючих Надає пріоритет істині, над особистою вигодою					
само- любість		Оптимістичний погляд на себе (я — хороший) Чутлива до схвалень та негативних оцінок Прагне бути "хорошою", робити як слід Прагне визнання (дивіться як я зробив...)					
спостереж- ливість		Концентрує увагу протягом нетривалого часу Фіксує увагу на побаченому, почутому Виробляє з нього найпростіші судження Відображає повсякденні враження в різній діяльності					
відпові- дальність		Виявляє старанність Свідомо ставиться до доручень Елементарно звітує про зроблене Прогнозує наслідки власних вчинків					
креа- тивність		Виявляє інтерес до нового Вчиться бачити проблему та вирішувати її Активно обстежує довкілля, почувається відкрива- чем нового Відтворює враження в діяльності Намагається фантазувати, вигадувати					

Протокол виявлення динаміки становлення базових якостей особистості дітей старшого дошкільного віку

група №_____

		Показники					
само- стійність	Здатна діяти самостійно Звертається по допомогу в разі об'єктивної необхідності Відмовляється від передчасної допомоги, покладається на власні сили Здатний до самоорганізації Сам виробляє судження з приводу когось-чогось						
пране- любності	Легко включається у діяльність Схильний до перевиконання мінімальної обов'язкової норми діяльності Здатний вносити у продукт своєї діяльності корективи						
плодознай- ність	Вміє брати інших до уваги, рахується з точкою зору інших Визначає чесноти та переваги інших людей Допомагає за власним бажанням Адекватно відгукується на горе, погане самопочуття інших Вміє прощати						
самолюбності	Орієнтується у власних чеснотах, вадах Здатний відстоювати власну точку зору Довіряє самооцінці (ні я хороший) Небайдуже ставиться до думки про себе авторитетних людей Реалізує власні права Вміє гідно вигравати та програвати						
спостереж- ливість	Вміє не лише дивитись, а й бачити Помічає істотне, виділяє ознаки, схожість відмінність Здатний вивчати аналізувати, знаходити знайоме у новому						
видпові- дальність	Серйозно ставиться до обов'язків Спроможний відповідати за власні рішення вчинки Вміє за власним бажанням братися за виконання складної справи						
розсуд- ливість	Обмірковує судження з приводу чогось Вміє логічно викладати думки Здатний обговорювати з іншими власні проблеми Виявляє інтерес до мисленнєвого розв'язання проблемних ситуацій						
справед- ливість	Здатний керуватися у поведінці істиною, вчиняти правдиво Спроможний чинити опір несправедливості						
креа- тивність	Виявляє винахідництво, раціоналізаторство Займається діяльністю яка дає змогу робити відкриття, досліджує експериментує Здатний знаходити оригінальні рішення						
самовла- дання	Свідомо керує власними почуттями, настроєм Виявляє наполегливість Спроможний утримуватися від небажаної поведінки						

СИСТЕМА РОБОТИ З ВИВЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Колосова М.О. Бондаренко Н.М.

Етап І. Експертна основа емоційного розвитку дитини.

1. Вивчення адаптації дитини до умов дошкільного закладу.

- Анкетування (опитування) батьків.
  - Спостереження за дитиною в умовах дитячого садка:
    - здатність диференціювати емоційні реакції різних людей (знайомих, незнайомих),
    - вміння відгукатися на емоційний стан людей,
    - емоційна реакція на незнайоме,
    - депресивний стан — періодичність та тривалість.
  - Емоційні прояви під час спілкування з дорослими.
  - Психоемоційна реакція на перебування у дошкільному закладі.
- ### **2. Вивчення особливостей стосунків у сім'ї.**
- Бесіда з батьками і дітьми.
  - Анкетування батьків.
  - 3. Вивчення стосунків з однолітками.
  - Соціометрічні дослідження.
  - Вивчення рівня конфліктності.
- ### **4. Аналіз стану психоемоційної сфери дитини.**
- Діагностика емоційної сфери:
    - дитячі страхи,
    - тривожність,
    - імпульсивність,
    - агресія.
  - Емоційна регуляція та саморегуляція.
  - Комплексне вивчення чуттєвої та емоційної сфери через слово, міміку, жест, лінію, колір, музику.

Етап ІІ. Констатуюче-коригуюча робота.

1. Складання карти психоемоційного стану дитини.

2. Емоціональне прогнозування, розробка системи з уникнення емоційного дискомфорта та корекції емоційного стану дитини за результатами вивчення проявів емоційного розвитку дитини в процесі комунікації дитини з однолітками та дорослими.

3. Робота з батьками: консультації, надання рекомендацій.

I. Експертна основа емоційної сфери дитини

1. Вивчення адаптації до умов дошкільного закладу.

1) Анкетування (опитування) батьків.

- З яким настроєм йде ваша дитина до дитячого садка?

- Як часто дитина відмовляється йти до дитячого садка? Чим вона це пояснює?
- Що дитині подобається у садку? Чому? Що не подобається?
- Чи є другі в групі?
- Чи є улюблений вихователь?
- З яким настроєм повертається дитина додому?
- Що незвичайне Ви побачили в поведінці дитини після перших днів відвідування дитячого закладу?

2) Спостереження за дитиною в умовах дошкільного закладу.

	поведінка дитини	«+» чи «-»
1	Дитина класифікує емоційні стани різних людей, розподіляє на позитивні та негативні емоції.	
2	Відгукується на емоційний стан людей: <ul style="list-style-type: none"> — відчуває, що людині погано, пропонує допомогу, — відчуває настрій, але залишається в стороні, — ніяк не реагує. 	
3	Емоційна реакція на незнайоме: <ul style="list-style-type: none"> — незнайоме викликає інтерес, — викликає страх — байдуже ставлення до нового. 	
4	При наявності депресивного стану: <ul style="list-style-type: none"> — виявлення причин депресії: <ul style="list-style-type: none"> • через змірна втомлюваність дитини, • перенесене захворювання, • відсутність позитивного відношення до себе, • дефекти мови, рухів, • збільшена тривожність; — прояви та фіксація депресії протягом: <ul style="list-style-type: none"> • заняття, • прогулянки, • інших режимних процесів, • сну; — вміння відгукуватися на звернення дорослих: <ul style="list-style-type: none"> • позитивне, • негативне; — вміння прислухатись до інших дітей; — наявність усамітнення; — вихід із стану депресії: <ul style="list-style-type: none"> • за допомогою друзів, • за допомогою дорослого, • самостійний. 	

3) Емоційні прояви під час спілкування з дорослими.

	поведінка дитини	«+» чи «-»
1	Добре йде на контакт з дорослим.	
2	Повільно та відверто висловлює свої думки, почуття, бажання.	
3	Спілкуючись, передає емоції мімікою, жестами.	
4	Часто стає ініціатором спілкування з дорослим.	
5	Іде на контакт з дорослим, але спілкується неохоче.	
6	Важко взвати на контакт.	
7	Соціально інертний та байдужий до інших.	
8	Мало кому довіряє, зосереджений на собі.	

4) Психоемоційна реакція на перебування у дошкільному закладі.

	аспекти	«+» чи «-»
1.	Особливості ефективно-емоційної сфери: – тривожність, – переживання жахів, – агресивність. 2. Особливості особистості: – самооцінка, – рівень потреб, – ступінь проявів мотиваційної основи поведінки, – проява стійкості інтересів. 3. Морально-вольова сфера: – рівень потреби визнання серед однолітків, – прояви негативних реакцій: • упертість, • негативізм. 4. Спілкування та міжособистісні стосунки: • рівень спілкування, • рівень конфліктності, • прагнення до лідерства у групі, • прояви пасивності, • соціометричний статус у д/колективі 5. Обстеження умов дитячого закладу: – сприятливий психологічний клімат, – наявність оптимальних форм спілкування: • між дорослими, • дорослий – дитина, • дитина – дитина, • дорослий – батьки,	

<ul style="list-style-type: none"> • дитина — батьки. — готовність до оптимальної соціальної дії, — врахування дорослими перехідних вікових ступенів, — фіксація цікавого та доцільного життєвого досвіду. 	
--	--

ІІ. Вивчення особливостей стосунків у родині.

аспекти	«+» чи «-»
<p>1. Особливості ефективно-емоційної сфери:</p> <ul style="list-style-type: none"> — тривожність, — переживання жахів, — агресивність. <p>2. Особливості особистості:</p> <ul style="list-style-type: none"> — самооцінка, — рівень потреб, — ступінь проявів мотиваційної основи поведінки, — проява стійкості інтересів. <p>3. Морально-вольова сфера:</p> <ul style="list-style-type: none"> — рівень потреби визнання серед однолітків, — прояви негативних реакцій: <ul style="list-style-type: none"> • упертість, • негативізм. <p>4. Спілкування та міжособистісні стосунки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • рівень спілкування, • рівень конфліктності, • прагнення до лідерства у грі, • прояви пасивності, • соціометричний статус у д/колективі <p>5. Обстеження умов дитячого закладу:</p> <ul style="list-style-type: none"> — сприятливий психологічний клімат, — наявність оптимальних форм спілкування: <ul style="list-style-type: none"> • між дорослими, • дорослий — дитина, • дитина — дитина, • дорослий — батьки, 	

ІІІ. Вивчення стосунків з однолітками.

1) Соціометричні дослідження Я — простору у дитсадку.

Аналіз соціальної ролі дитини:

під час адаптації:

а) спілкується із дорослими,

б) відсутність самостійності під час спілкування із дорослими, спілкування з іншими членами дитячого колективу,

- г) відсутність самостійності під час спілкування із однолітками,
- д) компенсуюча прив'язність до дорослого (як слідство неприйняття у колективі однолітків).
- під час освоєння моральних норм:
- а) ступень виявлення потреби в спілкуванні з дітьми,
- б) тривалість спілкування,
- в) ступень виявлення потреби в спілкуванні з дорослими,
- г) тривалість спілкування,
- д) переважаючі мотиви спілкування із дорослими
- наявність конфліктної ситуації
  - прагнення досягнення своєї мети
  - непорозуміння у спілкуванні з товаришами.
- е) динаміка поведінки дитини у ситуаціях міжособистих конфліктів:
- вміння підпорядковувати свою поведінку суспільним правилам,
  - вміння ураховувати інтереси однолітків,
  - орієнтир на власну совість
  - вміння відстоювати власну гідність,
- ж) відносини з дітьми:
- наявність статуса у групі
  - наявність порозуміння з однолітками
  - оцінка з боку дитячого колективу:
    - позитивна
    - негативна
  - вміння діяти в групі.

II. Констатуюче-коригуюча робота

1. Карта психоемоційного стану дитини.
2. Емоційне прогнозування.
3. Корекція комунікативних аспектів емоційного розвитку дитини.
4. Система роботи з попередження та уникнення емоційного дискомфорту та корекції емоційного стану дитини.
5. Співробітництво сім'ї та дитячого садка: мета розвитку.

Прізвище та ім'я дитини	Добір критеріїв	Показники
	1) Життерадісність: вміння емоційно позитивно приймати життя дитячого садка. 2) Доброта у стосунках з людьми. 3) Чуттєвість у стосунках з людьми. 4) Комфортність у різних умовах життя (комфортність середовища дошкільного закладу). 5) Оцінка індивідуальних якостей (з метою проведення корекційно-емоційної роботи):	

	<ul style="list-style-type: none"> — чуйність, — щирість, — почуття гумору, — емоційна незалежність, — колективізм, — індивідуалізм, — стійкість до стресу, — самостійність. 	
--	--	--

II. Емоційне прогнозування. Фонд «Можу»

3 роки

Може поводити себе деякий час «добре»:

- здатен грати з іншими дітьми в іграшки та фантазійні ігри,
- допомагати дорослим,
- в деякій мірі бути чуйним до переживань інших,
- припускає деякі зміни в обіцянках дорослих.

Нормальною є «погана» поведінка:

- не хоче співробітництва з іншими дітьми,
- не хоче піклуватися про інших,
- «емоційно глухий» до болю, що задає оточуючим людям та тваринам,
- істерики, крик, слізози.

4 роки

Поводить себе «добре» більш тривалий час:

- здатен до співробітництва з однолітками,
- здатен засвоїти правила черги,
- проявляє турботу про молодших та тварин, співчуття до ображеного.

Нормальною є «погана» поведінка:

- нагадує поведінку дітей молодшого віку.

5 років

Поводить себе «добре» протягом перебування у дошкільному закладі:

- дотримується режиму дня,
- орієнтується в часі по годиннику,
- краще розуміє прагнення дорослих до порядку та охайності, здатен допомагати у цьому. Нормальною в «погана» поведінка:
- викриває любий відступ в поведінці дорослих від правил, які самі встановлюють,
- бурно реагує на неправду дорослих, припущену в бесіді одного з одним.

6 років

Втрачає безпосередність в поведінці, «добра» поведінка стає самостійною нормою:

- здатен підпорядковувати емоції своїм не дуже віддаленим цілям,
- утримує прийняту на себе роль до закінчення гри або досягнення мети,
- починає розуміти свої переживання,
- починає активно цікавитись відношенням оточуючих до себе, формує самооцінку.

Нормальною є «погана» поведінка:

- неправда як форма уходу від дотримання норми,
- завищена рухова активність, неохайність у виконанні монотонних операцій.

III. Система роботи з корекції емоційного розвитку дитини в процесі спілкування з дітьми і дорослими

ВИХОВАТЕЛЬ	ДИТИНА
<p>1. Організовує проведення колективних ігор «Луна», «Що? Де? Коли?», «У веселій крамниці».</p> <p>2. Приймає активну участь у іграх.</p> <p>3. Проводить колективні ігри у малотривалих за часом об'єднаннях дітей.</p> <p>4. Організовує проведення творчих ігор та вправ.</p> <p>5. Займається колективним складенням казок.</p> <p>6. Організовує колективне малювання з текстовою промовою та подальшою мовленнєвою творчістю.</p> <p>7. Ігри-драматизації.</p> <p>8. По потребі та з метою попередження мовленнєвих конфліктів робить разом з дітьми змістовний аналіз казок, оповідань, кіно — та відеофільмів.</p> <p>9. Щоденно в емоційних вправах: «Візьми себе в руки», «Дихай та ду-</p>	<ul style="list-style-type: none"> — починає грати у великому колективі — в колективних об'єднаннях дітей віддає перевагу окремим дітям — приймає участь у діяльності — поступово залучається до діяльності, виявляє ініціативу — починає перехід від складання малих до складання великих творів — працює в невеликих підгрупах та індивідуально з дорослим — поширює свій мовленнєвий простір, починає вільно в ньому орієнтуватися — виявляє ініціативу у спілкуванні з дорослим, з однолітками — розуміє свій емоційний стан

<p>май красиво», «На театральній сцені», «Маленький промовець» працювати над навичками саморегуляції.</p> <p>10. Щоденно в емоційних вправах працювати над розвитком у дитини співчуття та співпереживання: «Подаруй ласку друзям», «Жалісний випадок», «Подаруй комплімент», «Подивись на сусіда».</p> <p>11. Спирається на кращі риси дитини (анонс).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — вміє розповісти про свій стан, встановити причинно-наслідкові зв'язки — вміє відмовити дітям які не подобаються їй — вміє гальмувати негативні емоції
---	---

IV. Система роботи з попередження та уникнення емоційного дискомфорта та корекції емоційного стану дитини

I. Робота з педколективом.

- семінари, семінари-практикуми,
- консультації,
- дискусійний клуб,
- педчитання та бесіди.

II. Робота з дітьми.

1. Діагностування дітей з метою виявлення вад афективно-емоційної сфери: дитячих жахів, тривожності, імпульсивності, агресії, невпевненості.

2. Розробка системи роботи з дітьми:

- напрямки роботи:
  - включення у навчальну діяльність,
  - сумісна діяльність в повсякденному житті,
  - індивідуальна робота;
- зміст роботи:
  - розробка спеціальних корекційних занять,
  - психогімнастика,
  - ігри на корекцію емоційного стану дитини,
  - використання музики та творів зображенальної діяльності.

III. Робота з батьками.

- батьківські збори,
- індивідуальні та групові консультації,
- інформування в батьківському куточку,
- «Скринька довіри».

V. Співробітництво сім'ї та дитячого садка: мета та моделі розвитку

Рольові моделі емоційного співробітництва.

Роль порадника:

- активна участь у визначенні головної єдиної лінії розвитку дитини,
- допомога у визначенні інтересів дитини,
- прийоми виховання,
- улюблені заняття,
- улюблені книги, телепрограми.

Роль гіда:

- батьки доповнюють роботу дошкільного закладу: «Майстерня емоцій»,
- організація цілеспрямованих екскурсій, походів.

Роль наставника:

- безпосереднє включення батьків у виховний процес,
- батьки грають з підгрупою дітей (елементи психогімнастики),
- навчають театралізованій діяльності.

Роль групового помічника:

- спеціаліст в якийсь одній справі (психотерапії),
- батьки самі придумують свою роль.

Роль помічника в розробці теоретичних аспектів розвитку дитини:

- кваліфікована допомога (батьки — психологи),
- професійна допомога.

План тематичної перевірки «Створення умов щодо розвитку та становлення емоційно-ціннісної сфери особистості дитини»

Мета: визначити відповідність умов освітнього процесу основним завданням розвитку емоційно-ціннісної сфери дитини, ефективність педагогічних впливів.

Критерії аналізу	Форма проведення
<p>1. Обізнаність педагогів в обсязі вікових можливостей та завдань розвитку емоційно-ціннісної сфери особистості дитини.</p> <p>2. Організація життєдіяльності дитини спрямованої на вирішення основних завдань</p>	<p>1. анкетування педагогів;</p> <p>2. аналіз планування навчально-виховного процесу</p> <p>3. реалізація принципів особистісно орієнтованої освіти;</p>

	<p>3. Становлення емоційно-ціннісної сфери особистості дитини відповідно до віку та особливостей розвитку</p> <p>4. Взаємодія з батьками</p>	<p>4. аналіз системи робота – спрямованої на розвиток взаємин дітей з дорослими, протистояння негативним впливам соціальної дійсності (спостереження освітнього процесу);</p> <p>5. аналіз досягнень дітей молодшого та старшого дошкільного віку, відповідність віковим можливостям;</p> <p>6. інформаційно-методичні заходи спрямовані на підвищення педагогічної обізнаності батьків з питань розвитку емоційно-ціннісної сфери особистості дитини.</p>
--	--	--

**Аналіз системи роботи
спрямованої на розвиток емоційно-ціннісної активності дітей
молодшого дошкільного віку**

Група: _____ Дата: _____

Вихователі: _____

№	Критерії	Оцінка	Висновки
1	Збагачення досвіду здійснення самостійних виборів, надання переваг;	☐ ☒	
	– прийняття елементарних рішень;		
	– прояву найпростіших форм відповідальності;		
	– розвиток вміння розпоряджатися собою, заповнювати вільний час.		
2	Навчання дитини виробляти елементарні прогностичні оцінки, встановлювати причинно-наслідкові зв’язки.	☐ ☒	
3	Стимулювання виразно виявляти приязнє ставлення до когось-чогось, стримувати недоброзичливі прояви по відношенню до інших.	☐ ☒	
4	Навчання елементарних форм вербалізації власних переживань, опису свого настрою, стану, аналізу чинників, що їх викликали вмінню передавати їх у малюнках.	☐ ☒	
5	Підтримка та розвиток в дитини почуття життєспроможності, створення «психологічного розвантаження» дитини;	☐ ☒	

	— забезпечення можливості дитини побути деякий час на одинці, усамітнитись від галасу, оточуючих.	☐	☒	
6	Ознайомлення дітей з «Абеткою людських емоцій»	☐	☒	
7	Розвиток уміння адекватно реагувати на різні — життєві прояви, зрозуміло для інших виявляти переживання, вербалізувати переживання.	☐	☒	
8	Підтримка оптимістичного ставлення до подій.	☐	☒	

Умовні позначки: — початок року — кінець року

Аналіз системи роботи спрямованої на розвиток емоційно-ціннісної активності дітей старшого дошкільного віку

Група: _____ Дата: _____
Вихователі: _____

№	Критерії	Оцінка	Висновки
1	Збагачення внутрішнього світу дитини позитивними емоціями, насичення її життя присмінами враженнями.	☐	☒
2	Коригування форм вияву дитиною негативних емоцій.	☐	☒
3	Створення позитивного мікроклімату. Розширення та поглиблення переживань дитини про людські переживання.	☐	☒
4	Виховання здатності використовувати прийняті для оточуючих способів реагування на різні життєві ситуації.	☐	☒
5	Створення умов для вияву дитиною емоційної чутливості до стану близьких та оточуючих людей.	☐	☒
6	Навчання адекватної реакції на успіх-неуспіх діяльності, розвиток поміркованого оптимістичного ставлення до труднощів.	☐	☒
7	Виховання позитивного емоційно-ціннісного ставлення до людей, природи, рукотворно-го світу, до самого себе.	☐	☒
8	Акцентуація уваги дитини на її чеснотах, а не вадах.	☐	☒
9	Формування впевненості в собі.	☐	☒
10	Виховання чуття самоповаги, вміння терпляче ставитись до негативних оцінок оточуючих.	☐	☒
11	Розвивати рефлексію. Попередження емоційної глухоти. Виведення негативних переживань дітей назовні, звільнення від них	☐	☒

План комплексного вивчення проблеми розвитку пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку

1. Загальні відомості про групу: вік, кількість дітей, відомості про вихователя).
2. Чи створено у групі відповідне розвиваюче середовище (дидактичний матеріал, посібники)? Чи раціонально воно використовується? Чи забезпечує середовище розвиток дітей, відповідає інтересам дитини?
3. Як використовує вихователь у роботі знання індивідуально-особистісних особливостей дітей (враховуються інтереси дітей, чи знає вихователь рівень пізнавальних інтересів)?
4. Аналіз планування навчально-виховної роботи, — занять.
5. Аналіз:
  - Чи створює вихователь спеціальні ситуації, в яких заряджає дітей активним пізнавальним інтересом до світу;
  - Чи модельє конкретні практичні дії з об'єктами пізнання у супроводі мовленнєвої активності (чи використовує експерименти, пізнавальні завдання, циклічні спостереження?);
  - Пізнавальна цінність спостережень, організованих у природі;
  - В чому виховна і пізнавальна цінність ігор, використаних на заняттях.
6. Позиція вихователя під час взаємодії з дітьми:
  - Чи надає вихователь дітям можливість висловити свої думки, сповістити свої висновки про рішення пізнавального завдання?
  - Характер питань з точки зору активізації мислення. Чи відповідає він рівну знань дітей?
  - Вміння вихователя заливати до загальної роботи дітей, які без інтересу ставляться до діяльності;
  - У чому педагогічна цінність оцінки дитячої діяльності?
7. Бесіда з вихователем:
  - За планом самоосвіти (яку літературу опрацював з цього розділу);
  - Знання вихователем традиційних і нових методів навчання, уміння раціонально їх використовувати.
8. Чи має продовження в сім'ї робота з розвитку пізнавальних здібностей?

АНАЛІЗ
організації навчально-виховного процесу, спрямованого на
формування пізнавальної активності дитини

1. Особистість педагога.

Мета: визначити особистісну готовність педагога до реалізації завдань розвитку дітей

№	Критерії аналізу	Оцінка	Висновки
1	Наявність умінь пізнавальної діяльності, що дозволяють зацікавити дітей процесом виконання діяльності.		
2	Високий рівень професійної підготовки, що передбачає знання програми навчання та виховання, володіння педагогічними технологіями, вміння швидко та гнучко перебудувати заплановану роботу залежно від варіантів рішень, що пропонують діти, запитань, ідей, проблем, що виникають.		
3	Оптимістична оцінка дітей.		

II. Особистість педагога.

Мета: з'ясувати здатність педагога реалізувати особистісно-орієнтовану модель стосунків.

1	Вміє отримувати задоволення від пізнання разом з дітьми.		
2	Створює атмосферу співробітництва (гуманно ставиться до вихованців, буде навчання відповідно потребам дитини /виховує без насильства/).		
3	Спілкується з дитиною як «дорослий з дорослим», що дозволяє кожній дитині проявити самостійність мислення, незалежність.		
4	Надає вихованцям право на вибір.		
5	Надає дитині можливість висловити свої думки, висновки про рішення пізнавальних завдань.		
6	Забезпечує успішність навчання.		
7	Адекватно оцінює діяльність дитини:		

	<ul style="list-style-type: none"> — висловлює своє враження відповідно до ситуації, природно, широ; — усвідомлює вплив кожного вислову на стан і характер пізнавальної активності та діяльності дитини; — оцінює не зовнішній результат, а здійснює аналіз процесу діяльності дитини; 		
--	---	--	--

III. Навчально-виховний процес.

Мета: визначити професійні навички та вміння педагога.

1	Здатен залучити до загальної роботи дітей, які без інтересу ставляться до пізнавальної діяльності.		
2	Вміє чітко запропонувати дитині пізнавальні завдання (визначає мотив, засоби діяльності).		
3	Вміє організувати колективний пошук мети пізнавальної діяльності.		
4	Якщо дитині потрібна допомога, використовує навідні запитання опосередковані нагадування, асоціативні зв'язки.		
5	Здатен переносити досвід дитини в інші ситуації (вправляє дітей у застосуванні набутих знань та умінь).		
6	Створює умови для розвитку та прояву самостійності (забезпечує усвідомлене вибіркове ставлення дитини до цінностей, змісту знань, характеру їх використання).		
7	<p>Вміє прив'язувати навчальні програми до потребожної дитини.</p> <p>Методично грамотно використовує ситуації проблемного навчання.</p> <p>Стимулює ініціативу дитини.</p> <p>Володіє методикою організації експериментально-дослідницької діяльності (вчить дітей бачити проблему, формувати завдання дослідження, формулювати гіпотезу, визначати способи та засоби діяльності).</p> <p>Володіє методикою організації циклічних спостережень (обов'язково фіксує результат).</p> <p>Вміє використовувати пізнавальну цінність спостережень.</p> <p>Використовує завдання, що стимулюють ді-</p>		

	<p>тину вербалізувати думки, складати розповіді, міркувати, добирати аргументи.</p> <p>Разом з дітьми укладає та реалізує проекти пізнавальної та творчої спрямованості.</p> <p>Поступово впливає на всі компоненти пізнавальної активності дитини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – формує потребу дитини в знаннях; – розвиває розумові здібності; – розвиває продуктивну уяву; – розвиває пояснювальне мовлення; – формує творчий підхід до виконання завдань, прийняття нестандартних рішень. 		
--	--	--	--

АНАЛІЗ організації життєдіяльності вихованців

Мета: визначити ступінь відповідності розвивального середовища принципам розвитку пізнавальної активності дітей.

№	Критерії аналізу	Оцінка
1	<p>Визначення змісту предметно-розвивального середовища:</p> <ul style="list-style-type: none"> – куточек «Знайки» (колекції, годинники, книги пізнавального змісту, глобус, карта міста, дит. садка, групової кімнати); – куточек дослідницької діяльності; – розвивальні ігри; – конструктивні ігри та інструкції до них. <p>– Наявність у розкладі дня особистого часу, протягом якого дітям надається право на самовизначення.</p> <p>– Готовність середовища до змін і корекцій.</p> <p>– Врахування статевих особливостей при побудові предметно-розвивального середовища.</p> <p>Бесіда з дітьми з метою визначення ступеня самостійності дітей у використанні предметно-розвивального середовища.</p> <p><i>Питання.</i></p> <p>А) яка твоя улюблена іграшка? Б) де в групі тобі подобається більше? В) які іграшки подобаються ще? Г) де лежать улюблені іграшки? Д) розкажи, що цікаве можна робити в цьому куточку («знайки», дослідів).</p>	

АНКЕТА

Мета: визначити знання вихователя щодо основних принципів та умов організації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку.

1. Спілкуючись з дітьми, ви для них...	Основна тактика поведінки сучасного вихователя в процесі навчально-виховної діяльності: не над дитиною, а разом.
2. Головна мета навчально-виховного процесу це...	Не навчати, але допомагати дітям навчатися самостійно і активно.
3. Як ви розумієте слова «радісне навчання», «внутрішньомотивована діяльність».	Радісне навчання, як принцип, означає підтримку позитивної атмосфери у групі, допомагати дітям відчувати радість від пізнання, розв'язання складних завдань. Внутрішньомотивована діяльність побудована за мотивацією діяльності дитини.
4. Які умови ви вважаєте необхідними для розвитку пізнавальної активності як якості особистості дитини?	Внутрішні (мотивація, цілепокладання); Зовнішні (особистісно-орієнтована модель стосунків, предметне розвивальне середовище, організація експериментальної діяльності).
5. Які засоби ви використовуєте для розвитку пізнавальної активності у власній педагогічній діяльності?	
6. Яку літературу ви опрацювали з проблеми розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку?	

КАРТА АНАЛІЗУ пізнавальної діяльності дітей

Мета: визначити рівень пізнавальної активності дітей.

Прізвище, ім'я дитини	Стійкі пізнавальні інтереси	Бажання отримувати знання	Широкий досвід	Гнучкість, оригінальність мислення	Творча діяюча уявляючо-творчість	Самостійність	Ініціатива	Високий рівень поєднаного мовлення	Рівень

КЕРІВНИЦТВО ВИХОВАТЕЛЯ ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ДІТЕЙ

№ п/п	Зміст оцінки (рівні)	Ф.І.О. педагога
	<p>Комплексне рішення пізнавальних завдань (спрямованість, точність, взаємозв'язок)</p> <p>Ступінь ефективності, доцільноти поєднання та використання методів й прийомів активізації пізнавальної діяльності</p> <p>Вміння організувати сумісну пізнавально-пошукову діяльність</p> <p>Здатність заалучити дітей до самостійної пізнавально-пошукової діяльності</p> <p>Вміння підвищувати дітей до узагальнення та правильних висновків</p> <p>Взаємовідносини вихователя та дітей (бажання та вміння підтримати дитину зняти спосіб стимулування її самостійної пізнавальної активності)</p> <p>Здайснення індивідуального та диференційованого підходів до дітей</p> <p>Особистісний підхід до вихованців</p> <p>Створення предметно-просторового середовища для розвитку пізнавальної активності дітей</p>	

Карта аналізу заняття/діяльності, спрямованої на пізнавальний розвиток дитини

Дата:

Група:

Вихователь:

Тема:

№	Критерій аналізу	Оцінка	Пропозиції
1	Розуміння мети заняття/діяльності. Мотивація мети для дітей. Реальність висунутих задач. Відповідність їх вікові дітей та рівню розвитку.		
2	Добір змісту до заняття/діяльності. Відповідність змісту меті заняття.		
3	Доцільність, якість демонстраційного та роздаткового матеріалу. Активність вихователя в створені оснащення заняття/діяльності.		
4	Раціональність обраної структури заняття.		
5	Оптимальність обраної структури заняття.		
6	Ефективність вибору, доцільність методів та прийомів.		
7	Активізація мислення та пізнавальної діяльності дітей.		
8	Створення спеціальних ситуацій для активної позиції дитини під час заняття/діяльності.		
9	Моделювання конкретних практичних дій в супроводі мовленнєвої активності. Використання дослідів, експериментів, пізнавальних завдань.		
10	Пізнавальна цінність ігор, що використовувалися.		
11	Характер запитань з точки зору активізації мислення.		
12	Способи залучення до спільної діяльності дітей, що не виявляють інтересу до неї.		
13	Педагогічна цінність оцінки дитячої діяльності.		
14	Результативність заняття/діяльності.		

Високий рівень пізнавальної активності відбувається у наявності стійкої» пізнавальної мотивації, інтересів в діяльності дитини. На перший план виступають задачі отримання інформації про предмети та явища довкілля; ініціативності, спрямованої на усвідомлений пошук причин явищ; системи знань; у широкому різноманітному досвіді, гнучкості, оригінальності мислення; самостійності у виборі способів та засобів пізнавальної діяльності, що відповідають призначенню; вмінні знаходити універсалальні рішення проблемних ситуацій; яскравій, дійовій, поривній уяві; вмінні дитини вільно висловлювати думки, логічно будувати розповідь, міркування, зацікавленому ставленні до аргументації, доведення; вмінні вербалізувати образи уяви; достатньому рівні культури спілкування.

Середній рівень пізнавальної активності характеризується ситуативною проявою пізнавальних мотивів, які не є стійкими стабільними механізмами, що спонукають дитину до пізнавальної діяльності, слабкою сформованістю навичок самостійної діяльності, відсутністю системи знань, недостатньою сформованістю дій, форм мислення, не-вмінням виходити за межі наочної ситуації, тобто, відсутністю творчої уяви; одноманітністю побудов мовленнєвих висловлювань, утрудненнями в аргументації суджень, відсутністю вміння самостійно користуватися мовою-доведенням.

Низький рівень розвитку пізнавальної активності характеризується несформованістю пізнавальних мотивів, байдужим ставленням до нового знання, нездатністю діяти самостійно; утрудненнями в порівнянні, узагальненні через недостатнє усвідомлення якостей, властивостей предметів, бідною уявою; низькими мовними характеристиками, однотипністю побудови фраз, відсутністю вмінь користуватися мовою-доведенням.

Аналіз пізнавальної активності у діяльності дітей

Мета:

- орієнтування дошкільників на активну пізнавальну діяльність,
- вміння виявляти допитливість, робити особисті судження,
- виявлення особистісних якостей дітей (реалізація дитиною власного потенціалу),
- взаємозв'язок між набутими знаннями дітей та їх практичним застосуванням.

I. Сприймання предметів та явищ оточуючого світу

- Вміння спостерігати
- Глибина та повнота уявлень

- Здатність знаходити рішення на висунуті завдання
  - Вміння прогнозувати результат власних дій (розмірковувати, порівнювати, аналізувати)
  - Здатність здійснювати оцінку результатів власної діяльності та самооцінку
  - Звичка робити висновки, пояснювати причини:
    - а) за власною ініціативою;
    - б) за стимуляцією дорослих.
- II. Практичне використання дитиною набутих знань, умінь, навичок пізнавальної діяльності Аналіз Перегляду діяльності дітей.
- Рівень інтересу до даного виду діяльності
  - Ступінь включення до сумісної та самостійної пізнавально-пошукової діяльності (готовність шукати, вибирати, пробувати)
  - Вміння вирішувати поставлені завдання різними способами (варіативні чи однобічні пошукові дії)
  - Здатність практично перевіряти способи та результати рішення завдання чи проблеми (активність, ініціативність, самостійність)
  - Вміння за призначеним розумно застосовувати уявлення, та знання про оточуючий світ у різних видах діяльності

Висновки —

Пропозиції —

План комплексного вивчення проблеми розвитку мови дітей дошкільного віку

1. Загальні відомості про групу: вік, кількість дітей, на якій мові навчаються, відомості про вихователя, культура мови вихователя (образність, інтонація, чітка дикція, лексичне багатство).
2. Посібники та дидактичний матеріал з розвитку мови:
  - наявність розвиваючого оточення;
  - різноманітність театрів у зоні театрально-мовної діяльності.
3. Чи володіє вихователь діагностикою мовних умінь? Як враховує отримані дані для диференціації навчання?
4. Аналіз планування роботи:
  - Чи охоплює при плануванні усі розділи з розвитку мовлення?
  - Розвиваючий потенціал навчального матеріалу.
  - Наявність та значення попередньої роботи.
  - Організація тематичних виставок.
  - Види роботи з розвитку мови у повсякденному житті.

5. Перегляд роботи у книжковому куточку.
6. Відвідати заняття з метою:
  - використання традиційних і нових методів та прийомів навчання; їх ефективність;
  - збагачення та активізація словника;
  - використання наочності, ТЗН, їх доцільність;
  - прийоми активізації мислення і мови дітей; наявність творчих завдань;
  - аналіз дитячої мови. Прийоми виправлення дитячих помилок;
  - реалізація програмного змісту.
7. Проаналізувати рівень розвитку мови дітей згідно віку шляхом використання контрольних завдань (рівень володіння різною мовою, звуковимова, багатство словника, зв'язне мовлення).
8. Система методів і прийомів, спрямованих на якісне вдосконалення мови, лексики (синоніми, антоніми, порівняння).
9. Розвиток у дітей комунікативних навичок.
10. Бесіда за планом самоосвіти. Як використовує вихователь передовий педагогічний досвід та інновації?
11. Висновки та рекомендації.

Аналіз планування роботи з українського мовлення
в _____ групі _____ д/з №_____ в _____ 200 _____ р.

Мета: Вивчити систему планування з українського мовлення.

Форма роботи	Діяльність			Висновки та пропозиції
	навчальна	партнерська	самостійна	
1. Мовленнєві заняття. 2. Читання художньої літератури 3. Індивідуальна робота. 4. Дидактичні ігри, рухливі ігри. 5. Робота з ілюстрацією, картинкою, альбомом ілюстрацій, оформлення добірок ілюстрацій та ін... 6. Вивчення фольклорних творів. 7. Словесні ігри. 8. Робота з батьками. 9. Інші форми роботи.				

План тематичного контролю Виховання поваги до книги

Мета. Оцінка стану навчально-виховної роботи з дітьми у процесі ознайомлення дітей з дитячою літературою.

Строк з _____.

Зміст контролю	Методика організації контролю
1. Встановити відношення дітей до книги.	Спостереження у куточках книжок. Бесіда з дітьми: — Як називаються книги у куточку? — Які ви любите? — Які ви збираєте книжки? — Хто «лікую» книги? — Художнє оформлення куточка, дитячі роботи-ілюстрації.
2. Виявити знання дітей, отримані у процесі читання книг.	Вивчення планів роботи з дітьми: Включення у план роботи читання книжок: — На розвиток інтелекту дітей; — На розвиток естетичного відношення до світу; — На формування загальнолюдських цінностей. Бесіда з дітьми за прочитаними книжками. Відвідування і аналіз занять, сумісної діяльності, прогулянок, розваг.
3. Аналіз методів та прийомів роботи вихователя з дітьми.	Наявність бібліотеки для батьків та дітей.
4. Вивчення співробітництва вихователів з родиною дітей. Оцінка батьками роботи дошкільного закладу.	Відвідування заходів, анкетування батьків.

Вивчення стану роботи щодо ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху

1. Аналіз розвиваючого середовища:

- Килими-дороги;
- Столи з макетами доріг;
- Дорожні знаки на підставках;
- Плакати, виготовлені разом з дітьми.

2. Ігрова діяльність (рухові, сюжетно-рольові, дидактичні ігри):

- Розваги за темою;
- Зустрічі з робітниками ДАІ.

3. Робота з батьками за темою «Основи безпеки руху».

4. Усвідомлення дітьми необхідності дотримання правил дорожнього руху (бесіди). Дитячі малюнки, плакати за темою.

5. Рекомендації.

Картка аналізу мовленнєвого заняття/діяльності

Дата:
Тема:

Група:

Вихователь:

№	Критерій аналізу	Оцінка	Пропозиції
1	Розуміння мети заняття/діяльності. Мотивація мети для дітей. Реальність висунутих задач. Відповідність їх вікові дітей та рівню розвитку.		
2	Добір змісту для заняття/діяльності. Відповідність змісту меті заняття.		
3	Доцільність, наочного матеріалу. Активність вихователя в оснащенні заняття/діяльності.		
4	Раціональність та оптимальність обраної структури заняття/діяльності.		
5	Ефективність, доцільність обраних методів та прийомів.		
6	Засоби активізації мовлення дітей під час заняття/діяльності.		
7	Створення ситуацій для активної позиції дитини.		
8	Доцільність та виправданість мовних завдань.		
9	Супровід практичних дій мовленням під час комплексних та інтегрованих за-няття/діяльності.		
10	Мовленнєва цінність ігор та вправ, що використовувалися.		
11	Характер запитань з точки зору активізації мовлення.		
12	Способи залучення до спільної мовленнєвої діяльності незацікавлених дітей.		
13	Педагогічна цінність оцінки дитячого мовлення.		
14	Результативність заняття/діяльності.		

Визначення рівня оволодіння навичками мовленнєвого спілкування дітьми дошкільного віку (для російськомовного регіону)

Вік дітей: від 3 до 5 років

Низький рівень

Діти розуміють мовлення, звернене до них, якщо воно супроводжується наочністю;

Не можуть висловити свою думку в довільних та імпровізованих ситуаціях;

Неохоче вступають в діалог спілкування українською мовою.

Мають певний запас слів для порозуміння з дорослими та однолітками в знайомій ситуації, але він переважно-пасивний.

Не ставляться до мовлення як до діяльності.

За допомогою дорослого розповідають вивчені вірші, загадки, прислів'я, скоромовки тощо.

Утруднюються переказувати прості казки українською мовою.

Мовлення інтонаційно невиразне, незабарвлене.

Середній рівень

Діти легко розуміють звернене до них мовлення;

За допомогою дорослого висловлюють свою думку в довільних та імпровізованих ситуаціях, користуються жестом для пояснення своєї думки.

Відповідає реченнями, але утруднюється їх оформленням.

Вступають в діалог спілкування українською мовою, але потребують періодичного спонукання до мовлення українською мовою.

Мають запас слів для порозуміння з дорослими та дітьми в знайомій ситуації, легко піддаються намаганням дорослого перевести певні слова, вирази та конструкції з пасивного до активного словника.

Ставляться до мови як до діяльності.

За допомогою вихователя спостерігають за своєю мовою та мовою іншого.

Утруднюються визначати та формувати звуковий склад слів.

З допомогою переказують прості казки, знають вірші, загадки, прислів'я, тощо.

Користуються засобами інтонаційної виразності.

Високий рівень

Діти розуміють звернене до них мовлення;

Вільно висловлюють свою думку у довільних та імпровізованих ситуаціях спілкування;

Проявляють самостійність під час спілкування українською мовою з дорослими та однолітками.

Охоче вступають в діалог спілкування українською мовою з дорослими та однолітками, доброзичливі у ставленні до них. Мають запас слів, достатній для порозуміння в знайомій ситуації та поза нею.

Ставляться до мовлення як до діяльності, спостерігають за своєю мовою та мовою іншого, визначають та формують звуковий склад слів.

Переказують прості казки, знають вірші, загадки тощо.

Користуються засобами інтонаційної виразності та забарвлюють мовлення завченими порівняннями, метафорами, вигуками.

Вік дітей: від 6 до 7 років

Низький рівень

Діти не вміють спланувати свою розповідь;

Неохоче вступають в розмову навіть у знайомій ситуації;

Скуті у розмові.

Не вступають у дискусію та не підтримують її.

Не стежать за своєю мовою та виправляють помилку лише після вказівки дорослого.

Знають вірші, казки, розповідають з допомогою дорослого.

Мовлення не виразне, під час театралізованих ігор почивають себе скuto.

Не відчувають причетності до культури і мови українського народу.

Середній рівень

Діти планують свою розповідь з допомогою дорослого.

Вільно вступають у розмову у знайомій ситуації.

Стримані у розмові.

Стежать за своєю мовою після нагадування дорослого, можуть виправляти мовні помилки.

Знають казки, вірші, можуть виразно їх розповідати.

Стримані під час театралізованих ігор.

Мають почуття причетності до культури та мови українського народу.

Високий рівень

Діти вміють планувати свою розповідь.

Вільно вступають у розмову як у знайомій ситуації, так і поза нею.

Виявляють стриманість у розмові.

Вступають у дискусію та підтримують її.

Стежать за своєю мовою, вміють виправити помилку в своїй мові та мові іншого.

Знають казки, вірші, виразно їх розповідають, театралізують.

Мають почуття національної гордості, причетності до культури і мови українського народу.

Рівні визначені на основі вимог програми виховання дітей дошкільного віку «Малятко».

Аналіз образотворчої діяльності

Критерії	Аналіз
Діти: <ol style="list-style-type: none"> Виявлення інтересу до образотворчої діяльності. Вираження почуття радості, задоволення в процесі образотворчої діяльності. Виявлення естетичного відношення до навколишнього середовища через свою роботу. Виявлення свого відношення до світу в роботі. Опанування простору. Комбінування матеріалів. Володіння техніками. Виявлення сміливості та розкріпачення під час рухів рукою. Мета використання робіт в подальшому житті дітей. Формування самооцінки.	
Вихователь:	<ol style="list-style-type: none"> Чи надає дитині право вибору образотворчих матеріалів, способів зображення? Яким чином сприяє особистому росту дитини та самоствердженню? Чи заохочує створення власного твору? Чи сприяють умови реалізації задуму дитини?
Висновки та рекомендації.	

Аналіз самостійної художньої діяльності

Критерії	Аналіз
<p>Діти:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виявлення бажання, ініціативи, задоволення під час занять художньою діяльністю. 2. Застосування знань, отриманих в навчальній та спільній діяльності. 3. Знання особливостей різних видів художньої діяльності та вміння враховувати їх під час роботи. 4. Виявлення оригінальності в роботі. 5. Як оцінюють свої та чужі роботи. 6. Вміння діяти спільно (за бажанням) з іншими дітьми. <p>Вихователь:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Умови, що створені для самостійної художньої діяльності. 2. Наявність умов для розвитку різних здібностей та обдарувань дітей. 3. Роль вихователя в процесі діяльності дітей (порадник, захисник). 4. Яке завдання мав на увазі вихователь, залучаючи дітей до художньої діяльності. 5. Чи дійсно вихователь надає дітям можливість самостійно зробити вибір виду діяльності, матеріалу, тематики тощо. 6. Засоби формування самооцінки діяльності дітьми. <p>Висновки та рекомендації.</p>	

Картка аналізу різних типів заняття з художньої діяльності

Заняття. Тема.

Кількість дітей. Вікова група.

Вид діяльності.

Роль вихователя	навчальне заняття	рівень виховання	роль вихователя	закріплення заняття	рівень	роль вихователя	творча або спільна діяльність	рівень
Пряма Непряма			Пряма Непряма			Пряма Непряма		
Виконавство творчість слухове зорове рухове тактильне смакове декілька видів								
чипні мініатюри								
за зразком, схемою за завданням за аналогією інше								
кількість робіт								
Біноміальне заняття								
— виразність роботи — колір — форма — композиція								
оригінальність								
— індивідуальність — е рух — власний почерк								
— самостійність								
— вибір сюжету — засобів зображення								
кількість робіт								

Схема аналізу музичного заняття

Meta

Дата
Кількість літей

Аналіз ефективності занять з зображенувальної діяльності (за малюнками дітей)

Аналіз малюнків має двояку мету:

1. Визначити наскільки успішним було заняття;
2. Познайомитись з художніми та зображенувальними можливостями дітей. Творча активність міститься у неповторності малюнка, у цілому та окремих його якостях, а також виразності.

Аналіз робиться так.

Усі малюнки розкладаються на столі або стелажах.

Малюнки згрупуються за задумом (по темам, сюжетам, за виразністю).

1. Оригінальні — в малюнках передається рух, почуття геройв малюнка, сюжет у інших дітей зустрічається рідко.
2. Незвичайні — задум рідко повторюється у інших дітей. У малюнках є хоч малий рух.
3. Інтересні — задум повторюється у інших дітей, але деякі зображення передають дію, якої у інших немає.
4. Звичайні — задум дуже часто зустрічається у багатьох інших дітей. Без пояснення малюнок не можна зрозуміти.

Робота вихователя оцінюється по відношенню кількостей усіх оригінальних, незвичайних та звичайних малюнків.

1. Заняття проведено дуже успішно: малюнків оригінальних та незвичайних не менш четверті, а звичайних — десята частина або менше.
2. Заняття проведено успішно: оригінальних стільки ж, але звичайних малюнків більше половини.
3. Заняття проведено невдало, якщо звичайних малюнків більше половини. З дітьми аналізуються тільки вдалі роботи, а коли всі малюнки аналізуються, тоді тільки вдалі сторони малюнка.

Картка аналізу організованої художньої діяльності

№ п/п	Критерії оцінювання	Рівні			(діяльність дітей)			Рівні		
		В	С	Н	№ п/п	Критерії оцінювання	В	С	Н	
1	Мета заняття.				1	Слухаютъ уважно або відволюкаються				
2					2	Виконують завдання зосереджено або ні				
3	Співвідношення завдань до мети.				1	Особливості сприймання:				
4	Наявність елементів нового				2	Самостійно виконують процесу виконання				
5	Виховний вплив завдань				3	Наслідують завдання іншої дитини				
6	Виконання тігнічних умов				4	Примоють пиво або повільно				
7	Естетика заняття				5	Захоплюються завданням або ні				
8	Різноманітність матеріалів, посібників				6	Виконують старанно або недбало				
9	Етапи заняття, їх зв'язок				7	Встигають закінчити або ні				
10	Тривалість етапів					Як реагують на невдачі або задруднення:				
11	Різноманітність методів та прийомів, зв'язок, доцільність					1	Просить допомоги або ні			
12	Засоби підтримки уваги					2	Як отримає свої роботи			
13	Засоби підтримки емоційності, інтересу					3	Засмучується помилкою та недоліками			
14	Засоби, прийоми активизації самостійності						Проявляє байдужість			
15	Доступність полачі нового в занятті									
16	Індивідуальна робота вихователя									
17	Якість аналізу роботи дітей									

Картка заповнюється під час спостережень за діями питаннями.
 70% позитивного виконання — високий рівень
 50% позитивного виконання — середній рівень
 30% позитивного виконання — низький рівень

Картка аналізу індивідуального розвитку дітей у зображенувальний діяльності
(малярвання, ліплення, аплікація) (підкреслити)

№ п/п	П.І.Б. дитини	Самостійність	Оригінальність	Творчість	Рівні здібностей		
					В	С	Н
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							
13.							
14.							
15.							
16.							
17.							
18.							
19.							
20.							
21.							
22.							

Аналіз навчально-виховного процесу, спрямованого на розвиток креативного потенціалу дитини в образотворчій діяльності

Критерії	Аналіз
<p>1. Створення умов для розвитку креативних здібностей.</p> <p>2. Створення умов щодо залучення дітей у світ мистецтва:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ознайомлення дітей з творами мистецтва різних видів і жанрів народної декоративно-прикладної творчості; - привернення уваги дітей до засобів виразності, які притаманні різним видам мистецтва, на можливості різноманітних матеріалів, що використовуються для художнього втілення задумів. <p>3. Реалізація особисто орієнтованої моделі у спілкуванні.</p> <p>4. Надання дитині права вільного вибору сюжету та зображенувальних засобів.</p> <p>5. Перевага створення художньо-виразного образу над засвоєнням технічних прийомів образотворчої діяльності.</p> <p>6. Використання ігрових прийомів для створення зацікавленості до заняття.</p> <p>7. Позитивна оцінка досягнень дітей в образотворчій діяльності (позитивну оцінку заслу́говує не просто твір, а й зусилля його автора).</p> <p>8. Вміння поєднувати в образотворчій діяльності елементи різних видів мистецтва.</p> <p>9. Наявність художніх пріоритетів, жанрових уподобань у дітей.</p> <p>10. Володіння раціональними способами самоорганізації.</p> <p>11. Розвиток у дітей вміння спостерігати, обстежувати, виділяти головне.</p> <p>12. Здатність здійснювати найпростіші форми контролю власної діяльності.</p> <p>Висновки та рекомендації.</p>	

Аналіз ігрової діяльності, спрямованої на розвиток креативної активності дитини

Критерії	Аналіз
<p>1. Різноманітність дитячих сюжетів.</p> <p>2. Надання дітям можливості вибору в процесі ігор ролей, партнерів, іграшок.</p> <p>3. Імпровізація дітей у грі (вигадування сюжетів, оригінальних персонажів, ігрових атри-бутів, костюмів).</p> <p>4. Використання дітьми предметів-замінників у розвитку задуму гри.</p> <p>5. Створення емоційно насиченої атмосфери у грі:</p> <ul style="list-style-type: none"> - включення педагога у гру, захоплення дітей його грою, вияв яскравих емоцій; - внесення до гри моментів раптовості, таємничості. <p>6. Створення педагогом умов для творчої гри:</p> <ul style="list-style-type: none"> - не регламентує гру дітей, запобігає відображенням трафаретних і одноманітних сюже-тів, дій, прийомів; - заохочує дітей до зміни та сумісництва ролей; - підтримує ініціативу дітей щодо розвитку сюжету. <p>7. Реалізація індивідуального підходу в організації гри.</p> <p>8. Використання різних видів гри:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сюжетно-рольові; - ігри з правилами; - режисерська гра; - ігри-драматизації; - ігри-фантазії (вигадування казок); - рухливі та спортивні ігри. <p>9. Створення умов, щодо виникнення та розвитку гри дітей: збагачення дітей враженнями, які можуть бути використані у грі (читання книжок, прослуховування дисків, організація екскурсій, спостережень, взаємодія з батьками).</p> <p>Висновки та рекомендації.</p> 	

Аналіз навчально-виховного процесу, спрямованого на розвиток креативного потенціалу дитини в театралізованій діяльності

Критерії	Аналіз
<p>1. Створення умов для розвитку творчої активності дітей в театралізованій діяльності: особова зацікавленість педагога в організації театралізованої діяльності;</p> <ul style="list-style-type: none"> - екскурсії до театру; - коробки з реквізитом різних видів театру; - самоосвітня діяльність педагога. <p>2. Захочення виконавчої творчості дітей (виконання різноманітних ролей у виставах і постановах).</p> <p>3. Реалізація особистісно-орієнтованого підходу в організації театралізованої діяльності:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розвиток у дітей, згідно з їх індивідуальними особливостями, здібностей вільно тратматися під час виступу перед дорослими та однолітками; - надання головних ролей сором'язливим дітям; - введення у вистави дітей з мовленнєвими труднощами; - забезпечення активної участі кожної дитини у виставах. <p>4. Керівництво педагога театралізованою діяльністю:</p> <p>Молодший вік</p> <ul style="list-style-type: none"> - цілеспрямований вплив на зміст ігор; - допомога у встановленні позитивних взаємовідносин. <p>Старший дошкільний вік</p> <ul style="list-style-type: none"> - постанова проблемних ігрових завдань; - допомога у плануванні театралізованої діяльності; - попередня мовленнєва робота. <p>5. Розвиток вмінь дітей щодо театрально-мовленнєвої діяльності:</p> <ul style="list-style-type: none"> - наявність елементарної літературної обізнаності (обізнаність з літературними творами, знання про літературні жанри, їх особливості, структуру тощо); - вміння емоційно сприйняти театральну виставу, розуміти її зміст, визначати композицію; - вміння самостійно створювати оригінальні сюжети та сценарії з подальшим розігруванням їх у театралізованій діяльності; - вміння створювати яскраві образи головних персонажів, передавати їх своєрідність за допомогою мовних засобів виразності, використання діалогів. <p>Висновки та рекомендації.</p>	

ОЦІНКА ДИНАМІКИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАНЦЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Шановні колеги!

Традиційно вихователі, визначаючи рівень індивідуального розвитку дитини, оцінювали наявність знань, умінь, навичок засвоєних нею згідно діючої програми виховання.

Базовим компонентом дошкільної освіти заявлено пріоритет розвитку дошкільника як особистості. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти трактує поняття «особистість», як інтегроване, що включає багато сторін загального розвитку людини — фізичного, психічного, соціального.

Розвиваючись як особистість, дошкільник функціонує, як носій фізичного і душевно-духовного начал; як активний суб'єкт поведінки і діяльності; як зацікавлений партнер спілкування; як носій самосвідомості, індивідуального початку.

Тому її оцінка розвитку дошкільника як особистості, має бути інтегративною, містити судження педагога про характер життєвої компетентності кожної дитини, її цінності та здатність посісти належне місце серед однолітків, зайняти певну життєву позицію. Експерт має володіти інформацією просте, що дошкільник знає, вміє, цінує, наскільки може передавати свої життєві враження образом і словом, які вчинки для нього характерні, наскільки він співвідносить їх з моральними нормами.

На наш погляд, здійснюючи оцінку, педагог має сконцентрувати увагу на таких основних моментах:

1. Як дитина ставиться до запропонованих розумових і практичних заняттях, на скільки вкладає зусилля в свій розвиток, тобто наскільки високий у неї вектор віддачі.

2. Наскільки дитина реалізуvalа свій потенціал: чи діяла відповідно до своїх природних можливостей, чи лишилися резерви.

3. Як дошкільник проявляє себе як особистість у різних сферах життедіяльності.

4. Чи зберігається певна тенденція поведінки дошкільника в різних видах діяльності.

5. Наскільки збалансовані в житті дитини різні форми активності (фізична, соціально-моральна, емоційно-ціннісна, пізнавальна, мовленіва, художня, креативна).

Вихователю необхідно зробити експертизу зробленого, оцінити реальний ступінь особистісного зростання конкретної дитини. З цією метою доведеться навчитися фіксувати, реєструвати показники наяв-

ності або відсутності, ступеня розвитку (сильно – не дуже – слабко) та стабільноті проявів (постійно – час від часу – ніколи) складної єдності під назвою життєва компетентність.

Показниками життєвої компетентності є:

1. Оптимальна для віку модель провідної діяльності;
2. Форми активності дитини у сферах життєдіяльності;
3. Особливості розвитку базових якостей особистості. До «дитячих» видів діяльності відносять гру, спілкування, предметно-практичну (працю, художню). Становлення їх повноцінної вікової норми розвитку можна оцінити завдяки аналізу структурних компонентів – мотив – мета – засоби – результат – оцінка (самооцінка).

Незважаючи на те, що навчальна діяльність не належить до категорії «дитячих», не є провідною в дошкільному віці, таки доцільно формуються як загально навчальні вміння і навички, необхідні як майбутньому учневі, так і дошкільнику:

- організаційні
- загально-пізнавальні
- загально-мовленнєві
- контрольно-оцінні.

Результати освітньої діяльності як показники повноцінності реалізації дошкільником свого потенціалу – вимірники, зафіковані у Базовому компоненті, індикатори, які допомагають зробити висновок про якість особистісного розвитку, його динаміку, відповідність або невідповідність віковій нормі.

Аналізуючи результати, доцільно звернути увагу на те, що в очікуваних досягненнях є два показники – досягнення у розвитку свідомості дитини (її знання, уявлення, сприйняття світу, переживання, прагнення, ставлення, цінності, мотиви) та її поведінці (вчинках, вмілих діях, самостійній діяльності, проявах творчості, реальних виборах, прийнятих рішеннях). Саме збалансованість свідомого ставлення до життя з практичною умілістю засвідчує особистісне зростання, повноцінний розвиток дитини, сформованість у ній життєвої компетентності.

Важливим індикатором становлення дошкільника як особистості є співвідношення в його життєдіяльності тенденції до споживання і творчності.

Особистість – це насамперед **творець, діяч**, а не спостерігач, навіть розумний та обізнаний.

На думку О.Л. Кононко, наукового редактора коментара до Базового компонента дошкільної освіти в Україні – оцінити означає висловити авторитетне, все важене, об'єктивне, зрозуміле, обґрунтоване, доброзичливе судження.

Вам надається можливість оцінити хід особистісного зростання кожної дитини. Будьте обережні у своїх судженнях, не проголошуйте

безпідставних узагальнень. Якщо у Вас будуть утруднення в процесі роботи, звертайтеся до нас.

Характеристика провідної діяльності

Вид діяльності	2 роки		3 роки		4 роки		5 років	
	Початок року	Кінець року						
Спілкування Спілкування — один з провідних видів діяльності у дошкільному віці. Спілкування буває вербальним і невербальним. Завдяки спілкуванню дошкільник отримує життєво важливу інформацію, обмінюється нею та власним досвідом з іншими людьми, набуває соціальних умінь, навчається оцінювати себе та інших. Психологічна характеристика комунікативно-мовленневого розвитку дитини, відбиваючи емоційні, когнітивні, лінгвістичні, вольові, творчі прояви, демонструє психологочні досягнення дошкільника на різних рівнях (поведінка, свідомість, особливість).								
— уміння аналізувати емоційний та інформаційний зміст ситуації спілкування для того, щоб увійти в неї;								
— уміння встановлювати контакт із партнером по спілкуванню з використанням невербальних та мовних засобів;								
— уміння сприймати, розуміти та застосовувати засоби спілкування (синтез когнітивних і контактних умінь);								

<p>— комунікативно-мовленнєві вміння, що характеризуються адекватністю мовленнєвих висловлювань у різних ситуаціях (оформлення думки в мовлення);</p> <p>— мовні (лінгвістичні) вміння (володіння словником, звуковою та граматичною правильністю, інтонацією, темпом, тоном, дикцією);</p> <p>— уміння контролювати, оцінювати, аналізувати особисте мовлення, варіювати мовне висловлювання відповідно досягнутого результату;</p> <p>— гнучкість, варіативність, творчість у використанні засобів спілкування.</p>							
---	--	--	--	--	--	--	--

Мотиви:

- щоб отримати інформацію
- щоб розповісти про себе;
- щоб розповісти про свої враження, емоції, почуття;
- щоб встановити взаємодію;
- інше

Мета:

- відгукується на звертання дорослого;
- виявляє активність у встановленні контактів

Засоби:

- пропонує власну тему розмови;
- пропонує спільну гру або діяльність;
- пропонує іграшку або інший засіб;
- приймає пропозицію від дитини або дорослого, яким симпатизує;
- інше.

Результати:

- взаємозадоволення, гарний настрій;

<ul style="list-style-type: none"> — взаємодія у грі, діяльності, спілкування; — затрачено мало зусиль; — затрачено багато зусиль <p>Оцінка:</p> <ul style="list-style-type: none"> — позитивно оцінює спілкування — невдоволений своєю роллю. 					
<p>Предметно-практична діяльність. Діяльність можна кваліфікувати як розвинену за умови, що дитина може пояснити, що й для чого (кого) вона хоче змайструвати, характеризується самостійнотою та цілеспрямованою активністю, вміє користуватися основними видами знарядь праці, поводиться організовано, знає як економно витрачати матеріал, вміє організувати свій робочий час, оптимально ставиться до труднощів, не поспішає по допомозу, а варіює власні пошукові зусилля, допомагається високих стандартів якості, здатна виявляти й виправляти помилки, вносити корективи, об'єктивно оцінювати зроблене.</p> <p>Мотиви:</p> <ul style="list-style-type: none"> — заради похвали; — для самоствердження; — щоб пізнати щось нове; — щоб уникнути помилки; — через антипатію до дорослого, чи однолітка. <p>Мета:</p> <ul style="list-style-type: none"> — приймає мету, визначену дорослим; — має власну мету; — виявляє активність в досягненні бажаного результату <p>Засоби:</p> <ul style="list-style-type: none"> — сплановує дії; 					

- добирає адекватні прийоми та способи дій;
- уміло користується інструментом;
- доляє труднощі, що стоять на шляху до мети;
- чи бачить власні помилки і виправляє їх;
- вносить корективи; прикладає зусилля для досягнення мети

Результат:

- затрачено мало зусиль;
- висока ціна віддачі зусиль дитиною;
- значуча, оригінальна для подальшого використання для соціуму;
- досягнення кінцевого результату.

Оцінка:

Самооцінка: висловлює свою думку з приводу діяльності, її результатів, власної ролі.

- вміє свідомо мотивувати свої дії;
- здатна використовувати характерні засоби для досягнення мети;
- спроможна досягти позитивного результату;
- реалістично оцінює свої досягнення.

Гра

Характеристика діяльності:

Дитина віддає перевагу грі перед іншими формами діяльності. В грі визриває готовність дитини до розгортання спілкування, праці, учіння; закладаються вікові новоутворення особистості — довільність поведінки.

Гра є символіко-моделювальний тип діяльності. Умовні предмети, уявні ролі, можливість діяти «немовби».

Предмет ігрової діяльності — не речі, а доросла людина, яка живе в суспільстві та вступає у взаємодію з довкіллям за певними правилами.

Тобто, у грі дитина проходить шлях дорослого життя, оволодіває мистецтвом жити, граючи різні ролі та ситуації навчається планувати свої дії та передбачати їх наслідки.

Параметри оцінювання розвитку ігрової діяльності

Ранній вік	Молодший вік	Старший дошкільний вік
Ігрове спілкування Гра	Участь у невеличкому угрупуванні, в нестійкому об'єднанні	Участь в більш численних угрупуваннях, стійких об'єднаннях

Ігровий сюжет

Ранній вік	Молодший вік	Старший дошкільний вік
Безсюжетна гра з іграшкою. Гра з іграшкою за постійним сюжетом	Гра за простим сюжетом: з іграшкою, розвивається за темою, передаються образами, дія-ми, відношенням.	Ігри зі складним сюжетом, що відтворюють реальні відносини між дорослими людьми.

Мотиви:

- заради похвали
- для самоствердження
- щоб пізнати щось нове
- через симпатію до дорослого, чи однолітка

Мета:

- приймає мету визначену іншою дитиною, дорослим

<ul style="list-style-type: none"> — має власну мету — виявляє активність у досягненні бажаного результату <p>Засоби:</p> <ul style="list-style-type: none"> — сплановує дії — добирає адекватні прийоми та способи дії — використовує іграшки за призначення — доляє труднощі, що стоять на шляху до мети — чи бачить власні помилки, і виправляє їх — змінює сюжет — прикладає зусилля для досягнення мети <p>Результат:</p> <ul style="list-style-type: none"> — затрачено мало зусиль — висока ціна віддачі зусиль дитиною 								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

ОЦІНКА ОСНОВНИХ ФОРМ АКТИВНОСТІ ДИТИНИ

ПОКАЗНИКИ	УМОВНІ ПОЗНАЧКИ: ☐ прагне самостійності ☐ оптимальне ☐ потребує уваги	ранній вік		молодший вік		старший вік	
		Початок року	Кінець року	Початок року	Кінець року	Початок року	Кінець року
1. ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ	<ul style="list-style-type: none"> - піклується про стан здоров'я; - приймає себе з власними характеристиками (не комплексує, не пишиться); - дбає про тіло, доглядає його; - надає перевагу здоровому способу життя; - виявляє бажання до фізичної активності; - ідентифікує свій пол.; - визначає небезпечні чинники. 						

<p>2. СОЦІАЛЬНО-МОРАЛЬНА АКТИВНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> - володіє соціально схвалюваними формами поведінки та діяльності; - за власною ініціативою допомагає іншим; - відкритий до контактів. <p>3. ЕМОЦІЙНО-ЦІННИСНА АКТИВНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміє стан інших людей; - адекватно реагує на емоційні ситуації; - має оптимістичне світоставлення; - привітна, приязна, щира у взаєминах; - має уявлення про почуття, знає їх назви; - надає перевагу спілкуванню з позитивним впливом; - спрямованість мотивів та інтересів. <p>4. ПІЗНАВАЛЬНА АКТИВНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> - цікавиться невідомим; - виявляє готовність до розв'язання проблемних задач; - здійснює елементарні операції мислення; - володіє початковими формами дослідницько-експериментальної діяльності; - радіє від власних відкриттів; - прагне до самостійності; - виявляє спостережливість, допитливість, увагу; - відрізняє головне від другорядного; - має розвинену уяву. <p>5. МОВЛЕННЄВА АКТИВНІСТЬ</p> <ul style="list-style-type: none"> - вміє встановлювати мовленнєву взаємодію; - грамотно будує та висловлює власні думки; - здатна підтримати діалог. 						
--	--	--	--	--	--	--

6. ХУДОЖНЯ АКТИВНІСТЬ

- здатна передавати власні життєві враження за допомогою різних засобів образотворчого, музичного, театрального, літературного мистецтв
- має свої уподобання (які?);
- виявляє бажання прикрашати навколо себе середовище;
- докладає зусиль під час творчої роботи.

7. КРЕАТИВНА АКТИВНІСТЬ

- прагне реалізувати набуті знання, вміння та навички у творчій діяльності;
- виявляє склонність до раціоналізаторства, експериментування, вигадки;
- виходить за межі зразка, стандарту.

назва якості	ЗМІСТ ЯКОСТІ	ранній вік	молодший вік	старший вік			
Самостійність	<p>Здатний діяти незалежно від керівництва і допомоги зовні.</p> <p>Звертається за допомогою в разі об'єктивної необхідності.</p> <p>Ефективно використовує допомогу в подальшій діяльності.</p> <p>Відмовляється від передчасної допомоги.</p> <p>Ініціює власні рішення в різних життєвих ситуаціях.</p> <p>Покладається на свій досвід.</p> <p>Довіряє власним можливостям.</p> <p>Здатний до самоорганізації.</p> <p>Спроможний відстояти істину у суперечці.</p> <p>Сам виробляє судження з приводу когось-чогось.</p>	Початок року	Кінець року	Початок року	Кінець року	Початок року	Кінець року
Працелюбність	<p>Неприродно залишається пасивним, якщо здоровий, перебуває в дієвому стані.</p> <p>Розуміє необхідності й корисності трудових зусиль та їхніх практичних результатів.</p> <p>Легко включається у діяльність.</p> <p>Домагається високих стандартів якості.</p> <p>Схильний виходити за межі мінімально обов'язкової норми, перевиконувати її.</p> <p>Здатний вносити у продукт своєї праці корективи, вдосконалювати його.</p>						
	<p>Вміє брати інших до уваги.</p> <p>Рахується з відмінною від власної точки зору.</p>						

Людяність	<p>Визначає чесноти і переваги інших людей.</p> <p>Здатен розуміти інших, ставати на їхнє місце, співпереживати їм.</p> <p>Допомагає за власним бажанням.</p> <p>Робить людям добро, не розраховуючи на винагороду.</p> <p>Адекватно відгукується на горе, неуспіх або погане самопочуття інших, відповідно коригує свою поведінку.</p> <p>Вміє прощати.</p>					
Самолюбість	<p>Орієнтується у власних чеснотах і вадах.</p> <p>Здатний відстоювати власну гідність, розширювати простір свого «Я».</p> <p>Вміє покладатися на себе, довіряє самооцінці, співвідносити свої домагання з можливостями.</p> <p>Небайдуже ставиться до думки про себе авторитетних людей.</p> <p>Реалізує свої права, якісне виконує обов'язки.</p> <p>Збалансовує прагнення до самореалізації, саморозвитку і самозбереження.</p> <p>Вміє гідно вигравати й програвати.</p>					
Спостережливість	<p>Вміє не лише дивитися, а й бачити. Помічає істотне, виділяє однакове, схоже, відмінне, особливе.</p> <p>Уважно стежить очима за кимось-чимось, концентрує на них увагу.</p> <p>Зосереджується на певних сторонах.</p> <p>Здатний вивчати, аналізувати, знаходити знайоме в новому і нове у знайомому.</p> <p>Вміє зосереджуватися на комусь-чомусь протягом певного часу.</p>					
	<p>Серйозно ставиться до обов'язків.</p> <p>Здатний надавати обов'язку перед розвагою.</p>					

	Відповідальність	Спроможний відповідати перед іншими за свої рішення та їх наслідки. Дотримується даного комусь слова, виконання обіцянки. Послідовність у словах та вчинках. Відчуває межі припустимої поведінки. Бажає самовдосконалюватися. Готовий визнати свої помилки, повинитися, розкаятися. Вміє за власним бажанням братися за виконання складної або кропіткої справи.				
	Розсудливість	Вміє логічно й послідовно викладати свої думки. Обмірковувати, формулює судження з приводу когось-чогось. Робить висновки, висуває припущення. Здатний обговорювати з іншими свої проблеми. Розповідати іншим свої проблеми. Вести бесіду, зважувати «за» і «проти». Виявляє інтерес до нової інформації, до мисленневого розв'язання проблемних ситуацій, до розкриття сутності подій і явищ.				
	Справедливість	Здатний керуватися у своїх діях і поведінці істиною, вчиняти правди во щодо інших, поводиться відповідно до моральних правил, совісно, чесно. Бере до уваги домагання і можливості інших людей. Визнає відповідність прав-обов'язкам, вчинків-оцінкам, досягнень-авторитету. Спроможний чинити опір несправедливості.				

Креативність	<p>Схильний до творчості, прагнення відходити від шаблона.</p> <p>Намагається робити по-своєму, виявляти винахідництво, раціоналізаторство.</p> <p>Готовий займатися діяльністю, яка дає змогу робити відкриття, виявляє неповторність, досліджує, експериментує, покладається на свій життєвий досвід, ставить незвичайні запитання і дає самостійні відповіді.</p> <p>Має смак до подолання труднощів. Використовує нові можливості.</p> <p>Здатний знаходити оригінальні рішення, радіє створенню нового.</p>					
Самовладання	<p>Вміє свідомо керувати власними почуттями, настроями, пориванням, приводити їх у відповідність з конкретними життєвими обставинами.</p> <p>Здатний стимулювати свою активність, налаштовуватися на необхідний лад, контролювати власні дії.</p> <p>Спроможний гальмувати небажані або неадекватні прояви, утримується від неправильної поведінки.</p> <p>Вміє виявляти наполегливість.</p>					

На початку року підкреслити
 Якості, які властиві дитині — зеленим кольором впродовж року
 Якості, які дитина набуває — синім кольором,
 Якості, які залишились несформованими до школи — червоним кольором.

Загальнонавчальні уміння й навички	Старший дошкільний вік		
	Початок навчання	Середина року	Закінчення дошкільної освіти
<p>1. Загальнонавчальні уміння й навички</p> <ul style="list-style-type: none"> — володіння раціональними засобами самоорганізації; — зберігати порядок у своїх речах; — здатність підготувати матеріал до роботи та покласти його на місце; — спроможність починати й закінчувати роботу одночасно з групою. <p>2. Загальнопізнавальні вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> — спостерігати; — обстежувати; — аналізувати; — виділяти головне й другорядне; — порівнювати; — запам'ятовувати; — бачити проблему; — розв'язувати її; — розмірковувати; — осмислювати матеріал. <p>3. Загальномовленнєва культура:</p> <ul style="list-style-type: none"> — слухання; — запитування; — висловлювання суджень; — обґруntування; — доведення правомірності умовиводів; — налагодження мовленнєвої комунікації; — здатність переказати зміст розповіді; — уміння складати розповідь за картинкою. <p>4. Контрольно-оцінні вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> — здатність здійснювати найпростіші форми контролю власної діяльності; — здатність перевірити зроблене; — здатність зробити елементарну самооцінку; — здатність внести корективи; — здатність виправити помилки. <p>Висновки:</p>			

Таким чином: життєво компетентною слід вважати дитину, яка домірна вимогам життя, адекватно поводиться в різноманітних життєвих ситуаціях, виступає активним суб'єктом життєдіяльності, проявляє своє «Я» у різних сферах життя, володіє набором базових якостей, характеризується зрілими (віковими) формами основних видів діяльності. Вона знає, може, хоче і адекватно вчиняє.

Література

1. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. // Освіта України, 2002.
2. Закон України «Про дошкільну освіту».
3. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні К.: Ред. журналу «Дошкільне виховання», 1999. — 62 с.
4. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні. — К., 2002.
5. Кононко О.Л. Експертиза діяльності ДНЗ в контексті особистісно орієнтованого підходу. // Дошкільне виховання, 2003. — № 4.
6. Управление развитием школы: под ред. Пособие для руководителей школы: М.М. Поташника и В.С. Лазарева; — М.: Новая школа, 1995.
7. Быкова В.Г. Организация внутришкольного контроля // Завуч, 2003. — № 6.
8. Поздняк Л.В., Н. Ляшенко Управление дошкольным образованием; Москва: AkademіA!, 1999.
9. Кудрявицев В. Инновационное дошкольное образование: опыт, проблемы и стратегия развития // Дошкольное воспитание, 1997. — № 7. — с. 65–72.
10. Кас'янова О.М. Моніторинг в управлінні навчальним закладом. Х.: Основа, 2004.
11. Волобуєва Т.Б. Управлінський супровід моніторингу якості освіти. Х.: Основа, 2004.

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Запрошуємо Вас до спілробітництва в розробці матеріалів вивчення педагогічного процесу, в дошкільному закладі. Надсилайте Ваші пропозиції за адресою:

**Донецьк, вул. Артема, 129а,
кабінет дошкільної освіти,
тел. 304-95-19**

для довідок

Н а в ч а л ь н е   в и д а н н я

**ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

*Збірник матеріалів з контролально-
оцінювальної діяльності*

Підписано до друку 30.05.05. Формат 60x84/16.
Папір SvetоСopy. Гарнітура Newton. Друк RISO.
Ум. друк. арк. 6,28. Обл.-вид. арк. 6,75.
Зам. № 102.

Друк ТОВ «Каштан».
83017, м. Донецьк, б. Шевченка, 25.